

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

HAD I DET OFFENTLIGE
RUM UNDER COVID-19-
EPIDEMIEN

EN ANALYSE AF MINORITETERS
OPLEVELSER

hinanden

hold afstand

DOT

HAD I DET OFFENTLIGE RUM UNDER COVID-19-EPIDEMIEN – EN ANALYSE AF MINORITETERS OPLEVELSER

Forfatter: Tinne Steffensen & Sinja Laursen
Redaktion: Morten Emmerik Wøldike
Ansvarlig: Ligebehandlingschef Maria Ventegodt

Bidrag fra specialkonsulent Lumi Zuleta. Alle interviews er udført af konsulent Julie Egesberg Jorsal. Mathilde Holte Kristensen har hjulpet til med rundspørge og analyse.

Fotos: Troels Harritz Böye.

Tak til de mange personer, der har delt deres oplevelser og erfaringer og dermed bidraget til rapportens tilblivelse.

e-ISBN: 978-87-93893-48-1

© 2020 Institut for Menneskerettigheder
Wilders Plads 8K
1403 København K
Telefon 3269 8888
www.menneskeret.dk

Denne publikation eller dele af den må reproduceres til ikke-kommercielle formål med tydelig angivelse af kilde.

Vi tilstræber, at vores udgivelser bliver så tilgængelige som muligt. Vi bruger fx store typer, korte linjer, få orddelinger, løs bagkant og stærke kontraster.

Læs mere om tilgængelighed på www.menneskeret.dk/tilgaengelighed

INDHOLD

1	SAMMENFATNING OG ANBEFALINGER	5
1.1	UNDERSØGELSEN KORT FORTALT	5
1.2	RAPPORTENS FUND	5
1.3	ANBEFALINGER	8
1.3.1	FOREBYGGELSE AF HAD MOD MINORITETER	8
1.3.2	EFFEKTIV LOVBESKYTTELSE	9
2	INTRODUKTION	11
2.1	SÅDAN HAR VI GJORT	12
2.1.1	RUNDSPØRGE	12
2.1.2	INTERVIEWS	14
2.1.3	MINORITETSGRUPPERNE	15
3	HAD I DET OFFENTLIGE RUM UNDER COVID-19-EPIDEMIEN	16
3.1	HAD SOM TALE OG HANDLING	16
3.1.1	HADEFULDE YTRINGER	16
3.1.2	HADFORBRYDELSER	18
3.1.3	KONSEKVENSERNE KAN VÆRE DE SAMME	18
3.2	EKSISTERENDE VIDEN OM HAD MOD MINORITETER UNDER COVID-19-EPIDEMIEN	19
4	ADOPTEREDE OG ETNISKE MINORITETSPERSONER	20
4.1	"TAG HJEM TIL ..."	21
4.2	AT BLIVE UDSKÆLDT SOM SMITTESPREDER	22
	CASE: I KØEN I SUPERMARKEDET	25
4.3	COVID-19 SOM FORSTÆRKER AF HVERDAGSRACISME	28
	CASE: EN BUSTUR OG HVERDAGSRACISME	30
5	LGBTI+-PERSONER	33
5.1	I BYEN UDEN SINE VENNER OG TRYGHED	33
5.2	"JEG GÅR IKKE I ÉT MED TAPETET"	35
5.3	NÅR MAN IKKE BLIVER SET SOM EN HUSSTAND	36
	CASE: NÅR ENS AFFEKTION IKKE HAR SAMME VÆRDI	37
6	PERSONER MED HANDICAP	39
6.1	AFHÆNGIGE AF, AT ANDRE TAGER AFSTAND	40
6.2	FRYG TEN FOR AT SE SYG UD	41
	CASE: INDKØBSTUR MED MUNDBIND PÅ	43
7	BESKYTTELSE AF MINORITETER I LOVEN	45
7.1	MENNESKERETLIG OG NATIONAL BESKYTTELSE	45
7.1.1	HADFORBRYDELSER I STRAFFELOVEN	45
7.1.2	FORBUD MOD DISKRIMINATION OG CHIKANE	47

8 ENGLISH SUMMARY	50
8.1 SHORT OVERVIEW	50
8.2 RESULTS OF THE STUDY	50
8.3 RECOMMENDATIONS	53
8.3.1 PREVENTING HATE TOWARDS MINORITIES	53
8.3.2 EFFECTIVE LEGAL PROTECTION	54
BILAG	55
SLUTNOTER	55

1 SAMMENFATNING OG ANBEFALINGER

1.1 UNDERSØGELSEN KORT FORTALT

Covid-19-epidemien har ført krisetilstande med sig og sat betydelige rammer for, hvordan mennesker færdes i det offentlige rum. Både de indførte restriktioner og frygten for smittespredning har fået flere til at advare om, at epidemien kan føre til en bølge af had og frygt. I både danske og internationale medier har der været historier om personer, der er blevet udsat for had i det offentlige rum på grund af deres hudfarve eller etnicitet.

Institut for Menneskerettigheder har mandat til at fremme ligebehandling og overvåge menneskerettighederne samt bekæmpe diskrimination. Instituttet har derfor udført en undersøgelse af minoriteters oplevelser med had i det offentlige rum under covid-19-epidemien. Det vil sige vold, trusler, chikane, tilråb eller negative kommentarer, der er motiveret af had eller modvilje mod dem på grund af deres etnicitet, hudfarve, handicap, seksualitet, køns karakteristika, kønsidentitet eller kønsudtryk.

Undersøgelsen er afgrænset til at have fokus på personer adopterede fra udlandet, etniske minoritetspersoner, LGBTI+-personer og personer med handicap og består af tre dele: 1) En rundspørge udsendt til de fire minoritetsgrupper med ca. 2.000 besvarelser, 2) ti interviews med personer, der har haft oplevelser med tilråb eller chikane i det offentlige rum (hvoraf fire personers historier fremgår i korte portrætter) og 3) en kort gennemgang af den menneskeretlige og nationale beskyttelse af minoriteter efter dansk lovgivning.

1.2 RAPPORTENS FUND

Denne rapport dokumenterer, at minoriteter har været særligt udsat for had under covid-19-epidemien. Oplevelserne spænder fra grove tilråb i form af "skrid hjem", nedsættende ord om asiater, anklager om at være smittespredere, at blive spyttet efter og truende opførsel til, hvad minoritetspersonerne oplever som generel afstandtagen – ikke kun målt i meter.

Samtlige respondenter og interviewpersoner, der har oplevet hadefulde ytringer eller lignende i det offentlige rum, fortæller om uprovokerede hændelser, der er sket i forbindelse med hverdagsaktiviteter, som fx under en indkøbstur, en gåtur eller i offentlig transport.

I flere af tilfældene er der tale om situationer, hvor deres børn overværede hændelsen. Som Iman (på side 25), der oplever at blive overfuset af en dame under en indkøbstur med sit barn. Damen siger blandt andet: "Det er jer, der kommer med de her sygdomme" og "det er jer, der har spredt corona".

Eller som en anden person, der er adopteret fra udlandet og har følgende oplevelse efter en indkøbstur:

” Jeg var lige kommet ud af en forretning og sidder og er ved at lægge nogle varer ind under klapvognen. Og en mand kommer ud, går hen til os og udbryder (på nordjysk): ”Du skulle se at komme hjem, hvor du kommer fra, i stedet for at slæbe sådan noget pis med herop. Det er ulækkert”. Hvorefter han spytter efter mig og min søn på jorden foran os.

- *Adopteret, rundspørge*

Ingen af respondenterne eller interviewpersonerne fortæller, at de har anmeldt episoderne. Heller ikke i de enkelte grovere tilfælde, hvor personer bliver spyttet efter eller sparket – selvom disse tilfælde måske kunne udgøre hadforbrydelser, hvis de blev prøvet ved en domstol.

På trods af at de mange personer, der har valgt at deltage i denne undersøgelse, har forskellige baggrunde og tilhører diverse minoritetsgrupper, er der alligevel en del fællestræk i deres oplevelser. For mange adopterede personer fra asiatiske lande har covid-19-epidemien uden tvivl haft stor betydning for oplevelserne i det offentlige rum, men mange af de overvejelser og oplevelser, de har gjort sig, deles også af de øvrige minoritetsgrupper.

Covid-19-epidemien og dens restriktioner for både afstand og forsamlings har haft særlige konsekvenser for minoriteter af flere grunde. Nedlukningen af samfundet og smitterisikoen har gjort, at færre færdes i det offentlige rum, at

folk holder mere øje med hinanden og andres opførsel, samt at folk generelt har oplevet en frygt for smittespredning i det offentlige rum.

Fælles for mange af minoritetspersonerne er en oplevelse af, at de på den ene eller anden måde "skiller sig ud" i bybilledet. Det gør, at de tænker ekstra meget over, hvordan de agerer i det offentlige rum. Dette er for mange blevet forstærket under covid-19-epidemien. Flere nævner, at de føler, at folk kigger mere på dem, at de skiller sig mere ud bl.a. på grund af den manglende masse af fremmede de vanligvis bevæger sig i, eller fordi de fx bærer mundbind. Det er simpelthen ikke længere muligt at "gå i ét med mængden".

På tværs af grupperne nævner flere frygten for, og også i nogle tilfælde oplevelser af, at der på grund af de få folk i bybilledet ikke vil være nogen, der vil sige fra eller støtte dem, hvis en fremmed kommer med tilråb eller opfører sig truende. Flere LGBTI+-personer, etniske minoritetspersoner og adopterede personer fortæller om, at de føler sig mere sårbare over for andres reaktioner i det offentlige rum, fordi de ikke har deres venner med sig. Dette er i tråd med en tidligere undersøgelse af afro-danskeres oplevelser af diskrimination, der også fandt, at omgivelsernes (manglende) reaktion forstærker den negative oplevelse betydeligt.¹

En anden gennemgående tematik er følelsen af at skulle leve "ekstra" meget op til at opføre sig "rigtigt" og holde afstand. For personer fra alle minoritetsgrupperne fylder det, at de frygter, at andre ser dem som syge eller regelbrydere. Af gode grunde, fordi flere personer med anden etnisk baggrund, personer adopteret fra udlandet og personer med handicap har oplevet at blive råbt efter og kaldt "smittespredere" eller har fået at vide, at de ikke var velkomne i det offentlige rum.

Minoriteternes overvejelser og tanker om at færdes i det offentlige rum afslører i sig selv et problem. Det er slående, at hverdagsaktiviteter som at skulle købe ind, gå på legeplads eller gå en tur indebærer overvejelser om fx påklædning, eller om man kan have en ven med sig. Og for nogle fører det til, at der er steder, de slet ikke færdes.

Undersøgelsen dokumenterer de særlige konsekvenser af covid-19-epidemien for minoritetsgrupper i det offentlige rum. Disse erfaringer bør indgå som vigtig

viden i udviklingen af nye retningslinjer eller anbefalinger fra myndigheder i tilfælde af, at der opstår en anden bølge af epidemien eller en lignende krisetilstand.

Afslutningsvis er det vigtigt at understrege, at mange af oplevelserne, der rapporteres om i denne rapport, ikke er afgrænset til covid-19-epidemien. Had og diskrimination i det offentlige rum forsvinder ikke med epidemien – det eksisterede før, og det vil eksistere efter.

1.3 ANBEFALINGER

1.3.1 FOREBYGGELSE AF HAD MOD MINORITETER

Tale og handlinger, der er motiveret af had, fobi eller modvilje mod minoriteter, udgør et kontinuum fra de lovlige, men krænkende udtalelser til de tilfælde, der kan udgøre chikane eller diskrimination og de groveste tilfælde af vold, der på grund af skærpene omstændigheder udgør en hadforbrydelse.

De mange beretninger fra minoritetspersonerne i denne rapport bygger videre på tidligere undersøgelser fra Institut for Menneskerettigheder, der ligeledes dokumenterer eksistensen af hadmotiverede ytringer og handlinger, der foregår i både det offentlige rum og online.² Som rapporten her også illustrerer, kan hændelserne have store personlige konsekvenser, både i form af generel utryghed, men også ved at nogle personer tænker over deres påklædning og ikke færdes visse steder, på visse tidspunkter.

Had i det offentlige rum i dets forskellige udtryk skal både forebygges og bekæmpes, så vi sikrer, at Danmark er et åbent og inkluderende samfund med lige muligheder og uden frygt for verbale eller fysiske overfald på grund af ens religion, etnicitet eller hudfarve, handicap, kønsudtryk, kønsidentitet, kønskaraktistika eller seksualitet. Der er brug for en koordineret, samlet og langsigtet indsats for at sikre en reel effekt. I Norge og Sverige har man blandt andet udarbejdet en national handlingsplan mod hadtale og hadforbrydelser.³

PÅ DEN BAGGRUND ANBEFALER INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDER:

- at regeringen tager initiativ til at lave en national handlingsplan mod hadefulde ytringer, der har fokus på både de lovlige og ulovlige hadefulde

ytringer, og adresserer, hvordan hadefulde ytringer kan forebygges via andre virkemidler end lovgivning og forbud.

- at regeringen tager initiativ til en national handlingsplan mod hadforbrydelser, der udtrykkeligt adresserer motivgrundene race, etnisk oprindelse, religion, seksuel orientering, kønskarakteristika, kønsidentitet, kønsudtryk og handicap.

1.3.2 EFFEKTIV LOVBESKYTTELSE

Minoriteter, der oplever had, diskrimination og chikane, er afhængige af, at staten både forebygger disse hændelser og med loven udøver en effektiv beskyttelse.

I dansk ret fremgår beskyttelsen af diskrimination og chikane af en række forskellige love, afhængigt af om vi er indenfor eller udenfor arbejdsmarkedet. Som rapporten illustrerer, er der betydelige ligheder mellem oplevelserne for de forskellige minoriteter. Alligevel er minoriteterne ikke beskyttet på lige vis, og gennemgangen af lovbeskyttelsen viser, at der er plads til forbedringer.

På nuværende tidspunkt har personer, der oplever diskrimination på grund af deres religion eller seksuelle orientering ikke mulighed for at klage til Ligebehandlingsnævnet for den diskrimination, som de oplever, når de befinder sig i det offentlige rum. Beskyttelsen af religion og seksuel orientering vil blive styrket og mere effektiv, hvis beskyttelsesgrundene var omfattet af diskriminationslovgivningen udenfor arbejdsmarkedet. På samme måde vil en tilføjelse af kønskarakteristika, kønsidentitet og kønsudtryk i diskriminationslovgivningen både indenfor og udenfor arbejdsmarkedet sikre en udtrykkelig beskyttelse af transkønnede og interkønnede.

Straffelovens regler om strafskærpnde omstændigheder i straffelovens § 81, nr. 6, opremser en række kriterier, som kan udgøre skærpnde omstændigheder i forhold til strafudmålingen. Som rapporten viser, fremgår handicap, kønskarakteristika, kønsudtryk og kønsidentitet ikke af denne opremsing. Institut for Menneskerettigheder har i en tidligere rapport anbefalet en afklaring af, om straffelovens § 81, nr. 6, også omfatter handicap.⁴

PÅ DEN BAGGRUND ANBEFALER INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDER:

- at seksuel orientering, kønsidentitet, kønsudtryk, kønskarakteristika og religion tilføjes som udtrykkelige beskyttelsesgrunde i den danske diskriminationslovgivning udenfor arbejdsmarkedet med klageadgang til Ligebehandlingsnævnet.
- at straffelovens § 81, nr. 6, om strafskærpende omstændigheder i forbindelse med strafudmålingen, ændres, så:
 - handicap tilføjes som motivgrund, og
 - kønskarakteristika, kønsidentitet og kønsudtryk tilføjes som motivgrund, så beskyttelsen af transkønnede og interkønnede personer bliver udtrykkelig.

2 INTRODUKTION

Covid-19-epidemien og de samfundsmæssige restriktioner, der er fulgt med, har haft stor betydning for, hvordan folk færdes og mødes i det offentlige rum. I forbindelse med covid-19-epidemien har flere lande oplevet en bølge af racistisk motiveret had og eksklusion.⁵ FN's specialrapportør for minoriteter har advaret mod, at covid-19-epidemien alene ses som et sundhedsproblem:

” COVID-19 is not just a health issue; it can also be a virus that exacerbates xenophobia, hate and exclusion”⁶

Fernand de Varennes, FN's specialrapportør for minoriteter

I de danske og internationale medier har der været flere eksempler på, at minoriteter har været genstand for nedsættende kommentarer, tilråb, chikane og endda hadforbrydelser, når de har færdes i det offentlige rum under covid-19-epidemien.⁷ Det kan være svagtseende eller blinde, der på grund af deres synshandicap ikke kan holde afstand på samme måde som andre. Det kan være personer, der er adopterede fra asiatiske lande eller andre med minoritetsbaggrunde, der møder tilråb eller bliver overfaldet alene på grund af deres udseende eller hudfarve.

Formålet med denne undersøgelse er at indsamle viden om minoriteters oplevelser med had i det offentlige rum under covid-19-epidemien. Med had mener vi oplevelser med vold, chikane, tilråb eller negative kommentarer, der er motiveret af had eller modvilje mod minoriteter. Der er tale om minoriteternes egne oplevelser af hændelserne.

Som de mange stemmer i denne rapport også illustrerer, er der en flydende overgang mellem de former for chikane, tilråb og deciderede voldelige handlinger som fx at blive spyttet efter eller sparket, der opleves i det offentlige rum. Det, de mange hændelser har til fælles, er dog, at der er tale om hændelser,

som retter sig mod personernes seksuelle orientering/kønsidentitet, etnicitet, hudfarve eller handicap. Hændelserne bliver begået, uafhængigt af om personerne kender hinanden, og de finder sted under hverdagslivets aktiviteter, som fx i supermarkedet eller på en legeplads. Selvom hadefulde ytringer i form af tilråb kan være ubehagelige og krænkende, er det kun visse særligt, grove hadefulde ytringer, og voldshandlinger, som er kriminaliserede, mens chikane kan være forbudt, hvis der er tale om diskrimination.

Undersøgelsen afgrænser sig til at have fokus på personer adopterede fra udlandet, etniske minoritetspersoner, LGBTI+-personer og personer med handicap.

Institut for Menneskerettigheder har mandat til at fremme ligebehandling og overvåge menneskerettighederne, samt at bekæmpe diskrimination. Denne rapport er én af flere tiltag, som Institut for Menneskerettigheder har igangsat under covid-19-epidemien. Et overblik over øvrige undersøgelser kan findes på hjemmesiden: <https://menneskeret.dk/emner/covid-19-menneskeretten>

2.1 SÅDAN HAR VI GJORT

Undersøgelses empiriske del indeholder to dele. En rundspørge med besvarelser fra samlet set ca. 2.000 mennesker fordelt på de fire målgrupper: 1) LGBTI+ personer, 2) etniske minoritetspersoner, 3) personer adopteret fra udlandet og 4) personer med handicap. Desuden har vi foretaget ti opfølgende interviews med minoritetspersoner, der har haft negative oplevelser i det offentlige rum under covid-19-epidemien. Fire af interviewene er præsenteret som udvalgte cases, der illustrerer resultaterne fra både rundspørgen og interviewene.

2.1.1 RUNDSPØRGE

Der er udsendt fire ensartede rundspørger målrettet de fire målgrupper. Rundspørgen bygger på et spørgeskema med en række spørgsmål om negative oplevelser i det offentlige rum under covid-19-epidemien. Et eksempel på rundspørgen målrettet personer, der er adopteret fra udlandet, er vedhæftet i bilag 1. Rundspørgen spørger ind til oplevelser, der har fundet sted i løbet af månederne (midt marts – midt juni), altså perioden, hvor Danmark har været lukket ned på grund af covid-19-epidemien.

Rundspørgerne er udsendt i perioden 15. maj til 10. juni 2020 via sociale medier, Institut for Menneskerettigheders facebookprofil og gennem forskellige foreninger og netværk, der repræsenterer dele af målgrupperne. I alt har 2.000 mennesker deltaget i rundspørgen.

Respondenterne fordeler sig således på de forskellige målgrupper:

	HELE BESVARELSER	DELVISE BESVARELSER
ADOPTEREDE	163	36
ETNISKE MINORITETSPERSONER	158	66
LGBTI+ PERSONER	1.098	329
MENNESKER MED HANDICAP	112	25
I ALT	1.541	456

Der er store forskelle på antallet af respondenter. Antallet afspejler ikke nødvendigvis størrelsen af problemet, men snarere minoritetsgruppernes størrelse, deres villighed til at besvare spørgeskemaer og rundspørgens udbredelse.

I undersøgelsen er der fokus på oplevelserne i det offentlige rum på baggrund af minoritetsgruppernes *egne* erfaringer. Det er dermed ikke en kortlægning af omfanget af oplevelserne. Derfor vil vi heller ikke fokusere på, hvor mange procent, der svarer, at de har haft en given oplevelse. Enkelte steder vil vi notere antallet af personer, der har kommenteret en given ting, hvis det er flere end blot "enkelte" eller "nogle" personer.

Besvarelsene udgør ikke et repræsentativt udsnit af respondentgrupperne. Selv via store spørgeskemaundersøgelser er det svært at opnå besvarelses fra en større stikprøve, der fuldstændig afspejler befolkningen på de fire målgrupper.⁸ Formålet med rundspørgen har været at indhente så mange besvarelses og erfaringer som muligt.⁹ Metoden kaldes også 'convenience sampling' eller 'availability sampling', da den er målrettet den gruppe, der gerne vil deltage. Metoden er oftest benyttet i undersøgelser af seksuelle og etniske minoriteter, bl.a. fordi der ikke har været større befolkningsundersøgelser til rådighed¹⁰, og den er blevet mere tilgængelig med udbredelsen af sociale medier. Metoden har

også sin styrke i undersøgelser af hændelser, som relativt få i befolkningen oplever ('low incident populations'),¹¹ ligesom den er tids- og omkostningseffektiv.

I udsendelsen af rundspørgen har vi gjort det klart, at undersøgelsen omhandler negative oplevelser i det offentlige rum under covid-19-epidemien, men det har ikke været et krav, at man har oplevet negative kommentarer eller har modtaget tilråb. Rundspørgen er også udsendt via sociale medier, så alle kunne besvare skemaet. Der vil derfor sandsynligvis være nogle i målgruppen, der vælger ikke at besvare rundspørgen, da de ikke har haft negative oplevelser. Omvendt vil mange af dem, der har haft negative oplevelser, måske være mere tilbøjelige til at deltage i rundspørgen. På grund af indsamlingsmetoden er det ikke muligt at tale om/angive en svarprocent.

Det er dog vigtigt at understrege, at der selvsagt er mange af respondenterne, der ikke har haft nogen negative oplevelser. Deres erfaringer er *ikke* inddraget i denne rapport.

Vi har i rundspørgen og interviewene spurgt ind til, om respondenterne er blevet udsat for vold, trusler, chikane eller tilråb i de seneste to måneder (perioden under covid-19-epidemien). Efterfølgende har vi spurgt ind til, om hændelsen efter deres oplevelse var motiveret af had, fobi eller modvilje mod deres handicap, etnicitet, hudfarve, kønsidentitet eller seksuelle orientering. Afslutningsvis har vi også spurgt om, hvorvidt de mener, at hændelsen er relateret til den nuværende covid-19-epidemi som fx afstand, smitterisiko mv. For de præcise formuleringer se spørgeskemaet i bilag 1. Det er således personernes egen oplevelse af situationen, der beskrives i denne rapport, mens det ikke vurderes, hvorvidt hændelsen er en straffelovsovertrædelse. I kapitel 7 gennemgår vi dog, hvordan minoriteter er beskyttet i loven.

2.1.2 INTERVIEWS

I hver rundspørge har respondenterne kunnet svare på, om de må kontaktes af Institut for Menneskerettigheder til et opfølgende interview og kunne angive deres kontaktoplysninger. Det har mange valgt at gøre.

Der er udført i alt 10 interviews i de fire målgrupper: 3 interviews med LGBTI+ personer, 3 interviews med personer adopteret fra udlandet, 1 interview med en

etnisk minoritetsperson, 3 interviews med personer med handicap. Antallet af interviewpersoner er ikke en afspejling af problemets omfang, men snarere udfordringer i forhold til at rekruttere interviewpersoner. Der er fx blevet sendt invitation til interview til ca. ti personer, der havde opgivet deres kontaktoplysninger, men som ikke har vendt tilbage. Interviewene er af 30-45 min. varighed og er gennemført ud fra en semistruktureret interviewguide. Det har været frivilligt at deltage i et interview. Fire af de interviewede indgår i rapporten med portrætter.

2.1.3 MINORITETSGRUPPERNE

Undersøgelsen afgrænser sig til at omfatte LGBTI+-personer, etniske minoriteter, adopterede fra udlandet samt mennesker med handicap. Institut for Menneskerettigheder har mandat til at fremme ligebehandling og overvåge menneskerettighederne, samt at bekæmpe diskrimination mod disse grupper.

De fire minoritetsgrupper har en varierende størrelse. Op mod 10% af befolkningen vurderes at identificere sig som LGBTI+-personer.¹² Henholdsvis 17% og 10% rapporterer at have et mindre eller større fysisk handicap, herunder fx et bevægelseshandicap eller et sensorisk handicap som at være døv eller blind.¹³ Baseret på Danmarks Statistiks registre¹⁴ kategoriseres 13,9% af den danske befolkning som indvandrere eller efterkommere, hvoraf ca. 9% er indvandrere eller efterkommere fra ikke-vestlige lande. Kategoriseringerne er ikke entydige og har fået en del kritik.¹⁵ I rapporten behandler vi oplevelserne blandt etniske minoriteter og adopterede samlet set, da der er mange fællestræk. Der er ikke samlet set tal på, hvor mange voksne og børn i Danmark, der er adopteret fra udlandet. Af årgangene 1985-1994 udgør adopterede fra udlandet 0,75% af det samlede antal børn i befolkningen.¹⁶ Heraf kommer op mod halvdelen fra Asien.

Selv når vi tager højde for, at der er overlap mellem de forskellige grupper, kan det skønnes, at op mod hver fjerde voksne dansker falder ind under én af de fire minoritetsgrupper. Dette er alene et skøn og afhænger af undersøgelsesernes metoder til at vurdere gruppernes omfang.

3 HAD I DET OFFENTLIGE RUM UNDER COVID-19-EPIDEMIEN

I dette kapitel vil vi kort introducere til kendetegn og udbredelse af vold, trusler, chikane eller tilråb, der er motiveret af had mod personer på grund af deres tilhørsforhold til en minoritet. Herefter vil vi kort gennemgå eksisterende undersøgelser og nyheder om had under covid-19-epidemien mod minoriteter.

3.1 HAD SOM TALE OG HANDLING

Der er ingen klar definition af, hvad *had* indebærer. Ifølge den danske ordbog beskrives det som "en meget stærk følelse af fjendtlighed eller forbitret vrede over for en person som man fx føler sig krænkede af".¹⁷ I denne rapport er der fokus på tale og handlinger, der er motiveret af had, fobi eller modvilje mod personer på grund af deres tilhørsforhold til en minoritetsgruppe.

Institut for Menneskerettigheder har tidligere undersøgt had i det offentlige rum i de to rapporter "Hadforbrydelser i Danmark – Ni personlige beretninger" og "Afro-danskeres oplevelse af diskrimination i Danmark".¹⁸

3.1.1 HADEFULDE YTRINGER

Den mest hyppige form for had i det offentlige rum, som minoriteterne i denne rapport oplever er tilråb og negative kommentarer, også kaldet hadefulde ytringer. Der findes ingen universelt accepteret definition af begrebet hadefulde ytringer¹⁹ (hate speech på engelsk) i den internationale menneskeret, og beskyttelsen mod hadefulde ytringer varierer både internationalt, regionalt og nationalt²⁰.

Hadefulde ytringer kan, i tråd med tidligere undersøgelser fra Institut for Menneskerettigheder²¹, forstås som:

” Stigmatiserende, nedsættende, krænkende, chikanerende og truende ytringer, der fremsættes offentligt mod et individ eller en gruppe baseret på individets eller gruppens køn, etnicitet, race, religion, handicap eller seksuelle orientering. Områderne, der fokuseres på er alle beskyttede områder i menneskeretten.

Hadefulde ytringer er – ligesom andre hadefulde handlinger – kendetegnet ved, at de rammer individet på grund af et bestemt tilhørsforhold til en gruppe (fx politisk tilhørsforhold, religion, seksuel orientering m.m.). Hadefulde ytringer kan være fornærmende, intimiderende og chikanerende og/eller opfordre til vold, had og diskrimination. Således har hadefulde ytringer ikke blot konsekvenser for den enkelte, som den hadefulde ytring rettes mod, men også for den gruppe, som individet tilhører eller identificerer sig med. Minoritetsgrupper i samfundet er særligt udsatte for hadefulde ytringer.²²

Institut for Menneskerettigheder har tidligere undersøgt hadefulde tale i online debatter i en gennemgang af 2.996 kommentarer til online nyhedsopslag på Facebook. 15% af de gennemgåede opslag indeholdt hadefulde kommentarer mod enkeltpersoner eller grupper.²³ Det er især ved emner, der relaterer sig til religion, flygtninge og asyl samt ligestilling, at kommentarerne indeholder flest hadefulde ytringer.

Selvom hadefulde ytringer kan være diskriminerende, ubehagelige og krænkende, er det kun visse særligt, grove hadefulde ytringer, som er kriminaliserede (mere herom i kapitel 6). Hadefulde ytringer i denne rapport er altså ikke lig kriminaliserede ytringer, men de kan opleves stærkt stigmatiserende og krænkende for den person, der udsættes for dem. Og disse ytringer kan have store konsekvenser for både dem, der oplever det, og andre, der tilhører minoritetsgruppen.

Det kan være svært at skelne mellem de forskellige hændelser, der kan være motiveret af had, fx hadefulde ytringer, hadforbrydelser, diskrimination og chikane. I nogle tilfælde kan en hændelse være flere ting på én gang.

17% af danske LGBT-personer svarer i en EU-undersøgelse, at de har oplevet hadmotiveret chikane inden for de seneste 12 måneder. Chikane er oftest latterliggørelse og tilråb af øgenavne, der finder sted på gaden.²⁴

3.1.2 HADFORBRYDELSER

Hadforbrydelser er en overordnet betegnelse for en type forbrydelser, som er motiveret af fordomme og had til offeret på grund af offerets tilhørsforhold til en bestemt gruppe. Hadforbrydelser er karakteriseret ved ofte at være vilkårlige. Det er som regel uprovokerede hændelser, der bliver begået, uafhængigt af om forurettede og udøveren kender hinanden. Det, der adskiller hadforbrydelser fra andre forbrydelser, er, at forbrydelserne er motiveret af had over for en gruppe fremfor alene at være motiveret af fx at stjæle eller udøve vold.

Hadefulde ytringer efter § 266 b og vold udgør de hyppigste kriminalitetstyper, som politiet i 2018 registrerede som hadforbrydelser.²⁵ I 2018 registrerede Rigspolitiet 449 hadforbrydelsessager, hvoraf den mest udbredte motivkategori var racisme og religiøst motiverede hadforbrydelser samt de, der vedrørte seksuel orientering.²⁶ Der registreres ikke hadforbrydelser mod personer med handicap, da denne gruppe ikke er beskyttet under forbuddet mod hadforbrydelser. Fra andre lande ved vi dog, at personer med handicap også er mål for hadrelaterede forbrydelser.²⁷

Ser man på Justitsministeriets vurdering af antallet af hadforbrydelser i Danmark, vurderes dette imidlertid at være større. Justitsministeriet udarbejder løbende såkaldte offerundersøgelser, hvor antallet af ofre for vold i Danmark bl.a. undersøges via telefoninterviews og web-baserede spørgeskemaer. Ifølge Justitsministeriets undersøgelser fra 2008-2017 bliver omkring 4.000 mennesker mellem 16 og 74 år hvert år udsat for racistisk motiveret vold, mens ca. 2.000 mennesker bliver udsat for vold grundet had mod deres seksuelle orientering.²⁸ Forskellene i tallene fra Rigspolitiet og Justitsministeriet er bl.a. udtryk for, at nogle forbrydelser måske ikke registreres som hadforbrydelser, og at op mod 40% af hændelserne aldrig anmeldes.²⁹

3.1.3 KONSEKVENSERNE KAN VÆRE DE SAMME

Som det også fremgår af minoriteternes oplevelser i denne rapport i kapitel 4-6, er der en flydende overgang mellem den vold, chikane, tilråb og nedsættende kommentarer, som de oplever i det offentlige rum. De forskellige oplevelser har dog det tilfælles, at de kan skabe frygt hos den, der bliver udsat for dem og oplevelserne kan tage bolig i den enkelte og gøre, at man handler anderledes på grund af denne frygt.

Konsekvensen kan fx være, at folk af frygt for andres handlinger og ytringer, klæder sig anderledes eller færdes på en måde, hvorpå de kan føle sig sikre på at modtage mindst mulig opmærksomhed. For nogle kan det betyde, at de helt undgår at færdes specifikke steder på specifikke tidspunkter. Det kommer blandt andet til udtryk i Danmark, hvor 44 % af adspurgte LGBTI+-personer slipper deres partners hånd i offentligheden³⁰ eller når mere end halvdelen af adspurgte transkønnede helt undgår at komme på udvalgte offentlige steder, fordi de er bange for at blive overfaldet eller chikaneret.³¹ Man ser det samme mønster på sociale medier, hvor nogle folk, især yngre kvinder, helt afstår fra at deltage i en debat af frygt for at blive ramt af den hårde tone.³²

Konsekvenserne kan også have personlig karakter, da det kan føre til lavere selvværd og i værste fald psykiske problemer i form af angst, depression eller PTSD.³³

3.2 EKSISTERENDE VIDEN OM HAD MOD MINORITETER UNDER COVID-19-EPIDEMIEN

Forskning fra USA finder, at der under covid-19-epidemien har været en stigende forekomst af hadefulde ytringer målrettet personer med asiatisk udseende.³⁴ De analyserer bl.a. retorikken i grupper på det sociale medie 4chan, der er populært blandt hadgrupper og finder hadefulde ytringer, der bl.a. italesætter covid-19-epidemien som et kinesisk bio-angreb og opfordrer til had og vold mod den amerikansk-kinesiske befolkning – også uden for den virtuelle verden.

I Frankrig gik et opslag med hashtagget #JeNeSuisPasUnVirus (Jeg er ikke en virus) viralt efter at flere fortalte om xenofobiske tilfælde på de sociale medier.³⁵ Tilsvarende historier om xenofobiske tilråb over for personer med asiatisk udseende er også at finde i nyheder fra England, Sverige og Danmark.³⁶ I England rapporterer regeringen, at anti-asiatiske hadforbrydelser er steget med 21% under covid-19-epidemien.³⁷ I England har det været muligt løbende at måle denne stigning, da det ved anmeldelse af en forbrydelse registreres både om forurettede rapporterer, at der var tale om en hadforbrydelse, og forurettedes etnicitet.

4 ADOPTEREDE OG ETNISCHE MINORITETSPERSONER

Det første, større udbrud af Covid-19-epidemien blev lokaliseret i Kina, hvilket har ført til, at blandt andre den amerikanske præsident har navngivet virussen "den kinesisk virus".³⁸ Denne retorik har fået flere til at advare om en øget xenofobi og racisme i kølvandet på covid-19-epidemien.³⁹ Som beskrevet i afsnit 3.2, har personer af kinesisk og asiatisk oprindelse over hele verden også oplevet flere tilfælde af xenofobi og racisme i hverdagen.

Frygten for det fremmede kan have en afsmittende effekt på andre minoriteter. Det er bl.a. derfor, at denne undersøgelse også inddrager etniske minoritetspersoner, der ikke nødvendigvis er adopteret fra udlandet. Flere personer med anden etnisk baggrund end dansk og asiatisk rapporterer i vores undersøgelse også om oplevelser med hadefulde ytringer. Det indebærer bl.a. beskyldninger om smittespredning og tilråb som "I Danmark holder vi afstand" og "tag hjem til Somalia". Andre har også oplevet at blive spyttet efter og en enkelt at blive sparket.

I rundspørgen har vi udledt tre temaer, der går igen i besvarelsene og som relaterer sig til de oplevelser, som respondenterne har haft i det offentlige rum under covid-19-epidemien: Tilråb der går på, at personerne skal tage "hjem til" et andet land, tilråb der går på personerne som smittespredere og til sidst covid-19-epidemien som forstærker af den racisme, som flere oplever i hverdagen.

Citaterne baserer sig på besvarelser i rundspørgen og de opfølgende interviews med tre respondenter.

I alt har 33 personer i rundspørgen svaret, at de har oplevet trusler eller chikane, og 48 personer angiver, at de har oplevet nedsættende kommentarer eller tilråb, som er motiveret af fobi, had eller modvilje mod deres etnicitet eller hudfarve, og som de vurderer er relateret til den nuværende covid-19-epidemi.

4.1 "TAG HJEM TIL ..."

Mange beskriver i rundspørgen situationer, hvor personer, som de ikke kender, har råbt efter dem på gaden. Tilråbene går på, at de skal "tage hjem til hvor de kommer fra". Især de adopterede respondenter har oplevet, at folk har bedt dem om at "tage hjem til Kina".

” Jeg går på fortovet. En varevogn kommer kørende og to mænd råber ud ad vinduet: "China skrid hjem".

- Respondent i rundspørgen

” Der blev råbt "China, skrid hjem" ud ad et vindue, da jeg var ude at gå sammen med min mand.

- Respondent i rundspørgen

” En forbigående sagde henvendt direkte til mig "sku' du ikke snart ta' hjem til Kina."

- Respondent i rundspørgen

Også personer med anden etnisk baggrund end asiatisk har mødt lignende tilråb og har fået kommentarer, hvor afsenderen har indledt med "I Danmark".

” I Danmark holder vi afstand. Tag hjem til Somalia.

- Respondent i rundspørgen

Der er også eksempler på en mere subtil, men stadig truende adfærd, og mange beskriver også, at de i øget grad oplever skeptiske blikke og føler sig overvåget af andre.

” Står i metroen i starten, hvor Corona kun er fundet i Wuhan. Og en tilfældig mand går forbi mig i metroen og stirrer mig ind i øjnene, hiver trøjen op over munden og tager så sin pegefinger hen over halsen som en form for trussel. Jeg afventer, om han gør mere, men så går han videre.

- *Respondent i rundspørgen*

4.2 AT BLIVE UDSKÆLDT SOM SMITTEPREDER

En del af det, der gør menneskers færden i det offentlige rum særlig under covid-19-epidemien, er de mange restriktioner, der er sat i værk for at forebygge smittespredning. En del af eksemplerne på tilråb indebærer beskyldninger om, at man spreder smitte. I ét af de groveste eksempler bliver en person sparket:

” Et par unge lyshårede fyre (...) råbte, at jeg var skyld i corona (jeg er asiat) og sparkede til mig.

- *Adopteret, rundspørge*

” Jeg var i en park og blev fulgt af en etnisk dansk kvinde, der råbte, at folk som mig smitter med corona. Det var ubehageligt fordi mine børn var med.

- *Etnisk minoritetsperson, rundspørge*

I beskyldningen om at være smittespreder ligger der en indirekte anklage om at være ude på at smitte andre. I nogle tilfælde er anklagen også mere direkte:

” En enkelt gang i marts blev min kone og jeg sammen råbt til, mens vi gik på Lille Langebro i Indre København. Manden, der gik forbi os i et meget hurtigt tempo, gik en lang bue udenom os, mens han spyttede i vores retning og kaldte os - på engelsk - for idioter, svin, mv. fordi vi åbenbart forsøger at "dræbe jer alle" (kill us all).

- *Etnisk minoritetsperson, rundspørge*

Mens en person i et andet tilfælde også bliver spyttet efter:

” Jeg var lige kommet ud af en forretning og sidder og er ved at lægge nogle varer ind under klapvognen. Og en mand kommer ud, går hen til os og udbryder (på nordjysk): ”Du skulle se at komme hjem, hvor du kommer fra, i stedet for at slæbe sådan noget pis med herop. Det er ulækkert”. Hvorefter han spytter efter mig og min søn på jorden foran os.

- *Adopteret, rundspørge*

Hændelsen foregår ligesom de andre lignende tilfælde i forbindelse med en hverdagsaktivitet, hvor også personens barn er til stede. Der er blandt respondenterne flere eksempler på, at de har været i det offentlige rum med deres børn, da hændelsen fandt sted, og hvor dette bidrager til at gøre situationen endnu mere ubehagelig. I alle tilfældene sker tilråbene ifølge respondenterne fuldstændigt uprovokeret.

For nogle giver det overvejelser om at begrænse deres børns færden i det offentlige rum for at skærme dem mod oplevelser med hadefulde ytringer i hverdagen. Personen nedenfor har oplevet, at et ægtepar, der gik foran dem, sagde højlydt til hinanden, at de ikke skulle komme for tæt på ”kineseren”, og at folk på en strand har kommenteret, at de nok spredte sygdommen.

” Vi blev faktisk ret meget inde efter det. Min søn er kun 10, og jeg ville ikke have, at han hverken færdedes ude alene, eller at han oplevede det igen. Jeg vil ikke have, at han bliver præget af de negative oplevelser. Det er dog stoppet nu. Jeg er bekymret for, at det, som sætter sig i de unge og børnene omkring asiater og angst, i kombination vil kunne føre til farlige ting i mange år fremover.

- *Adopteret, rundspørge*

En anden respondent har under et besøg på en legeplads med sin datter også oplevet, at en anden mor sagde til sit barn, at hun ikke måtte være i nærheden af *dem*. Flere understreger dog både i rundspørgen og interviewene, at de ikke nødvendigvis ser kommentarerne som drevet af had, men snarere frygt eller uvidenhed. Fælles for nogle af oplevelserne under covid-19-epidemien er, som

det også fremgår af fortællingerne fra Iman (side 25) og Betina (side 30), at det bygger ovenpå mange andre oplevelser og erfaringer i det offentlige rum, som de har haft og gjort sig på grund af deres udseende og etnicitet.

CASE: I KØEN I SUPERMARKEDET

Iman er 37 år og bor i København. Iman har en anden etnisk baggrund end dansk.
OPLEVELSERNE

I KØEN I SUPERMARKEDET

Iman er ude at købe ind med sit barn. Hun står i køen, og foran hende står et par. På gulvet er der afmærkninger, der viser kunderne, hvor de skal stå. Parret rykker sig bagud og støder derfor ind i Iman, der kigger den anden vej. Kvinden foran bliver sur og skælder Iman ud. Hun taler meget om "I" og "jer" og siger

bl.a.: "Jeg synes, det er utroligt, hvor meget I ikke respekterer reglerne". Hun siger desuden: "Det er jer, der kommer med de her sygdomme" og "Det er jer, der har spredt corona". Kvinden refererer til nyhederne, og at statistikkerne viser, at indvandrere har mere corona. Iman beder kvinden om at slappe af, men hun vil ikke optrappe konflikten, da hun har sit barn med.

KONSEKVENSERNE

Selvom Iman under covid-19-epidemien har forsøgt at holde sig hjemme og har undgået offentlig transport, har hun haft flere ubehagelige oplevelser som den omtalte. Når kvinden i supermarkedet siger "I" og "jer", bliver det meget mere end bare personligt. For Iman bliver det, hvad hun beskriver som en catch-22, da man jo aldrig ved, om det er diskrimination, eller om folk bare har en dårlig dag. Iman mener, at man som minoritet hele tiden er i tvivl: "Er det bare mig, der er hypersensitiv". I situationen i supermarkedet tænkte Iman mest på sit barn, som er i skolealderen, og som blev ked af det.

EN OPLEVELSE MED RACISME I BUSSEN

Situationerne får Iman til at tænke på tidligere oplevelser med lignende kommentarer. Iman er næsten holdt op med at tage bussen efter en tidligere oplevelse i bussen for to år siden, som hun blev lidt påvirket af. Det var lige efter, at Iman var blevet færdig med sin barsel og havde fået nyt job. Det var første dag på arbejde, og hun tog bussen på vej hjem, fordi det regnede. En ældre dame tog sin paraply og slog hende i baghovedet. Iman spurgte, hvorfor hun slog hende. Damen svarede, at hun blev provokeret af Imans udseende, og at det var provokerende, at Iman bærer tørklæde, og at Iman burde skamme sig. Folk i den fyldte bus var helt tavse, og Iman følte ikke, at hun blev bakket op. Der var en meget akavet stemning, og folk virkede meget konfliktsky. Iman begyndte at græde i bussen og følte sig meget alene. Bagefter begyndte Iman at blive sur på sig selv over, at hun ikke forsvarede sig selv eller gjorde noget.

OMGIVELSERNE

Iman er altid meget opmærksom på sine omgivelser og på, hvordan folk ser på hende, eller hvor folk står henne. Den opmærksomhed har Iman også haft før corona, blandt andet på grund af situationen i bussen. Men hun føler, at hun har et ansvar for at passe mere på, da hun ved, at folk vil have en stærkere reaktion overfor hende.

Da hun forklarede situationen i bussen til sine kolleger, blev de ret forlegne. Det var en mærkelig situation. Det var kun anden dag på arbejde, men alligevel. Der var mange, der ikke vidste, hvordan de skulle reagere. Iman giver udtryk for, at hun er meget opmærksom på ikke at fortælle om alle de dårlige oplevelser, da hun føler, at etniske danskere ikke helt kan rumme det. Iman ønsker ikke, at etniske danskere skal tro, at hun mener, at alle er racister. Det er ret sårbart. Iman gør meget ud af at understrege, at hun ikke har ubehagelige oplevelser hver dag, og at hun ikke mener, at alle er racister.

4.3 COVID-19 SOM FORSTÆRKER AF HVERDAGSRACISME

I rundspørgen spørger vi, om respondenterne har en oplevelse af, at de er mere udsatte på grund af deres hudfarve eller etnicitet, end de var før covid-19-epidemien. Til det svarer samlet set 108 respondenter ja.

Nogle har ikke selv haft negative oplevelser, men de har hørt om tilfælde fra andre personer med østasiatisk oprindelse og er derfor blevet nervøse. Det er historier om folk, der er blevet skubbet til eller spyttet på. Andre gør meget ud af at understrege, at de ikke oplever det som et generelt problem, og at der nok snarere er tale om frygt, end der er tale om racisme.

Selvom nogle nævner, at det "værste" er overstået, idet frygten var størst i den første periode af covid-19-epidemien, påpeger andre, at den "hverdagsracisme", som de også oplevede tidligere, "blot" er blevet forstærket og altid har eksisteret. Én respondent skriver fx, at han/hun "ikke har oplevet noget lignende tidligere", og en anden, at han/hun "vitterligt ikke har oplevet det [at blive råbt efter] så ofte som nu".

” Jeg oplever i forvejen hverdagsracisme, og covid-19 har efter min mening ikke gjort befolkningen mere tolerant og mindre ”skræmt” overfor ”dem”, der ikke ligner dem selv.
- *Adopteret, rundspørge*

” Jeg har døbt det ”racistmeteren”. Når folk går i en kæmpe bue udenom mig, altså 3 meter i stedet for 2.
- *Adopteret, rundspørge*

” Har aldrig følt mig sikker i det offentlige rum. Epidemien forstærker blot den følelse.
- *Adopteret, rundspørge*

Konsekvenserne af de hadefulde tilråb, som mange har oplevet, kan være mangfoldige. Flere respondenter giver udtryk for en generel utryghed og mistillid til andre mennesker. For andre er der også konkrete eksempler på, at de indretter dele af deres hverdag anderledes for at undgå konfrontationer. Det kan være helt at undgå at færdes et bestemt sted, på et bestemt tidspunkt og på en bestemt måde. Det kan eksempelvis være at undgå at færdes ude om aftenen på

øde steder eller at færdes uden mundbind (da anvendelsen af mundbind tiltrækker yderligere opmærksomhed), på trods af, at man er i risikogruppen, eller ikke at lade ens barn færdes alene.

” Jeg er i risikogruppen, er i gang med en kemobehandling. Jeg beskytter mund og næse og bruger hue til mit bare hoved, som jeg nemt kommer til at fryse på, og så er jeg mørk i huden. Jeg føler mig enormt sårbar og undgår, så vidt det er muligt, al offentlig færden. Nogle gange er det bare umuligt. Men samtidig synes jeg ikke, at det er helt fair, at jeg skal føle mig så skidt tilpas, når jeg bare prøver at passe på mig selv.

- *Adopteret, rundspørge*

Flere personer giver således udtryk for, at de føler, at de skal leve op til mere, end majoritetsetniske danskere skal. De er derfor ekstra opmærksomme på at holde afstand og overholde regler, da de oplever, at folk holder ekstra øje med dem.

” Jeg føler mig ikke *forpligtet* til at følge reglerne bedre end alle andre, men jeg gør det nok for at undgå, at folk bliver mere bange og vrede og hidsige på mig og asiater i al almindelighed. Så hvis jeg nu kan forebygge bare ét vredesudbrud, så er det jo meget rart.

- *Betina, interviewperson*

CASE: EN BUSTUR OG HVERDAGSRACISME

Betina Ronja Lotus Jøns-Holm Marcussen er 46 år, bor på Amager og er adopteret fra Korea.

OPLEVELSERNE

EN TUR MED BUSSEN

Betina er på vej ind i en bus. Hun går meget op i at tage hensyn, og da man ikke kan gå ind foran i bussen, for at afskærme chaufføren, går hun ind i midten af bussen. Betina følger regler og sikrer sig, at der er 1,5 meters afstand til damen. Da Betina har sat sig, ryster damen på hovedet og kigger meget irriteret på hende. Så rejser damen sig op for at gå ud af bussen. Hun kigger på Betina og hvæser: "Det er da utroligt, som I bare kommer herop og forpester det hele".

I KØEN TIL KIOSKEN

Betina er i en kiosk for at hente en pakke. Der står en mand i køen bag ved hende, og han kommer i sin uopmærksomhed tæt på hende. Manden bliver meget vred. Hun står i behørig afstand, men manden kigger vredt på hende, giver hende et elevatorblik og siger: "Føj!". Han spytter også på asfalten lige udenfor butikken.

KONSEKVENSERNE

Betina råber ikke så tit vagt i gevær om racisme, men hun oplever situationen med manden, der spytter på asfalten, som åbenlyst racistisk. Hun føler, at han viser sin lede over, hvor ulækker hun er, mens nogle af de andre tilfælde, hun har oplevet, ifølge hende selv mere handler om frygt – en frygt racisme. Betina kan godt få en rigtig dårlig dag af en sådan episode. Hun fortæller, at den godt kan blive siddende i kroppen en hel dag – især hvis hun ikke har nogen at dele den med. Ofte oplever hun, at folk ikke kan lide asiater, og så er det svært at omvende dem. Hun har ingen ambition om at få alle andre til at elske hende, men hun vil bare have dem til at vide, at der altså ikke er noget særligt farligt ved hende. Hun minder dog også sig selv om, at det ikke er størstedelen af befolkningen, der hader asiater.

Efter oplevelsen i bussen var der også en mand, der rystede på hovedet og tilkendegav, at det, damen gjorde, ikke var okay. Betina giver udtryk for, at det er rart at mærke, at hun ikke er alene. Det gør en stor forskel, fordi man aldrig ved, hvad andre tænker. Betina føler ikke, at det er hende, der er sart og ikke kan klare sig selv, men tværtimod at der er nogen, der er på hendes side, og at hun ikke står alene.

CORONA GØR DET VÆRRE

Betina oplever en større anspændthed under corona-epidemien. Hun har dog ikke oplevet fx at blive spyttet i ansigtet, men hun har en veninde, der blev skubbet til ved en metro lige i begyndelsen af karantænen. Betina har af og til været lidt utryk ved at gå ud om aftenen under corona-epidemien, idet der potentielt er flere øjne, der hviler på hende som asiat.

Betina oplever, at der er opstået sådan en generel frygt for asiater. Hun forestiller sig, at det er det samme som at være muslim under Muhammed-krisen. Hun tror, at frygten giver næring til en racisme, hvor corona-angsten har antændt en gnist i samfundet. Hun synes, hun kan mærke, at det er blevet en snert mere "os og dem", men har heldigvis en oplevelse af, at langt størstedelen af folk opfører sig ordentligt.

ERFARINGER MED RACISME I HVERDAGEN

Betina har oplevet situationer, der er værre end dem, hun har haft under corona-epidemien. Hun har oplevet så mange episoder, at hun næsten ikke kan finde

rundt i dem. De flyder sammen, og hun forsøger også at lukke ned for det, så det ikke kommer til at fylde for meget. Det er især ydmygende, når hendes hvide venner er vidner til andres kommentarer til hende. Vennerne bliver tit paf, fordi de ikke tænker på Betina som den, der kommer og smitter danskerne med corona. Vennerne får ofte ikke sagt fra overfor andres racisme, fordi de bliver så overrasket over, at andre kan finde på at sige den slags. For Betina er det noget, hun har prøvet hundredvis af gange.

5 LGBTI+-PERSONER

De fleste af de hændelser, som LGBTI+-respondenterne beskriver i rundspørgen, har fundet sted under nedlukningen af samfundet uden at være relateret til covid-19-epidemien. Eksemplerne spænder fra at have fået en flaske kastet efter sig eller at blive overfaldet til utallige eksempler på at få tilråb, der går på deres kønsudtryk eller seksualitet. Disse eksempler er udtryk for et generelt problem med had og (kriminelle) handlinger rettet mod LGBTI+-personer i det offentlige rum, som ikke alene er relevant under covid-19-epidemien. Disse hændelser vil ikke blive behandlet i denne undersøgelse.

Med de mange eksempler på hadefulde ytringer er det ikke underligt, at selve frygten for tilråb og kommentarer i det offentlige rum fylder meget for LGBTI+-personerne. Flere peger også på, at de føler sig mere udsatte i det offentlige rum under covid-19-epidemien.

Tre temaer i respondenternes oplevelser bliver gennemgået i dette kapitel: Betydningen af at der er færre mennesker i det offentlige rum og af at færdes uden sine venner, at skille sig ud i offentligheden og ikke at blive set som en husstand eller et par af andre.

5.1 I BYEN UDEN SINE VENNER OG TRYGHED

Flere af LGBTI+ personerne, der har besvaret rundspørgen, oplever det, at der er færre mennesker i det offentlige rum under covid-19-epidemien, som en ekstra risikofaktor. Epidemien og dens restriktioner har haft den konsekvens, at der er færre mennesker til at træde til eller sige fra på deres vegne, hvis en person/personer optræder truende overfor dem.

For LGBTI+-personer kan det også være vigtigere at have sine venner omkring sig, da det kan give en form for sikkerhed i det offentlige rum. Flere nævner det at være alene i det offentlige rum som potentielt utrygt.

” Jeg følte mig mere tryk, når der var mange mennesker. Så var der større chance for, at nogen ville være på min side.

- *Person, der identificerer sig som androsexual, demisexual og transkønnet, rundspørge*

” Jeg føler, at der er færre på gaden til at hjælpe mig, hvis noget går galt, eller hvis nogen er efter mig. Desuden lægger folk mere mærke til en, fordi man er så få på gaden.

- *Person, der identificerer sig som lesbisk eller biseksuel, rundspørge*

” Fordi der er færre mennesker omkring til at gribe ind, hvis uheldet skulle være ude, og vi/jeg bliver overfaldet.

- *Person, der identificerer sig som FTM (Female to Male), rundspørge*

” Jeg har ikke længere mine venner med mig til at føle mig tryk.

- *Person, der identificerer sig som homoseksuel og transkønnet, rundspørge*

Citaterne ovenfor illustrerer de overvejelser og den frygt, som LGBTI+ personer kan have ved bare at bevæge sig ud i og rundt i det offentlige rum. For nogle er frygten for at blive råbt ad eller udsat for vold baseret på egne erfaringer, mens andre måske kender nogen eller har hørt om nogen, der har oplevet det. Denne frygt og utryghed forstørres for nogle af, at de under covid-19-epidemien ikke har haft mulighed for at færdes med deres venner. Frygten er ikke ubegrundet. Fx fortæller en homoseksuel mand i et interview, at fraværet af andres reaktioner, da han modtog negative tilråb på gaden, følte som en stiltiende accept.

5.2 "JEG GÅR IKKE I ÉT MED TAPETET"

En konsekvens af covid-19-epidemien er, at folk er mere observante i det offentlige rum, blandt andet på grund af retningslinjerne om afstand og forebyggelse af smitte i det offentlige rum. Sammen med de færre mennesker i bybilledet betyder det, at folk kigger en ekstra gang, når man går forbi hinanden på gaden. Det oplever flere af respondenterne som en øget synliggørelse, hvilket betyder, at de får "endnu mere opmærksomhed end normalt".

” Jeg er jo den eneste, der ikke falder i ét med tapetet, så derfor når der er færre på gaden, er der flere, der kigger.

- *Person, der identificerer sig som queer-femme, rundspørge*

” De steder, jeg har været, har der færdes færre mennesker, så når der kommer nogle, som genkender mig, er jeg pludselig blevet mere synlig, da der ikke længere er store menneskemængder, man kan blande sig i.

- *Person, der identificerer sig som biseksuel og transkønnet, rundspørge*

” Jeg føler mig ekstra synlig, fordi jeg ikke går i ét med tapetet (mit tøj, mine piercinger, at folk er i tvivl om mit køn), så jeg fornemmer, at jeg skal opføre mig ekstra korrekt for ikke at få påtale. Og at synlig = ikke o.k. for tiden.

- *Person, der identificerer sig som biseksuel, transkønnet og queer, rundspørge*

Den øgede synlighed opleves af flere som ubehagelig, og det vidner om, at covid-19-epidemien har styrket nogle personers frygt for at tiltrække sig opmærksomhed i det offentlige rum.

En kvindelig gymnasiestuderende, der er interviewet, beretter blandt andet om en situation på en næsten øde S-togsstation, hvor der blev råbt "lebber" efter hende og en veninde. I beretningen om episoden fortæller hun, at hun ikke tror, at det ville være sket, hvis der var flere mennesker på stationen, og at den øgede utryghed under covid-19-epidemien specielt bunder i, at der ikke er andre mennesker til at få de få "creeps" (kryb) til at rette ind.

5.3 NÅR MAN IKKE BLIVER SET SOM EN HUSSTAND

Én af de centrale retningslinjer fra Sundhedsstyrelsen for færden i det offentlige rum har været reglen om at holde først to og senere en meters afstand til andre mennesker. Dette er dog med undtagelse af dem, som man ellers deler husstand med. Her kan LGBTI+-personer, der er i en husstand eller et parforhold, blive anset som nogle, der bryder reglerne, da de ikke bliver anset for at være en husstand på lige fod med et heteroseksuelt par.

” (Jeg føler mig ekstra udsat under corona) fordi, at når jeg går med min kæreste, antager folk, at vi blot er veninder, og nogle kommenterer endda på, at man kun må stå tæt med folk fra sin egen husstand.

- *Person, der identificerer sig som lesbisk, rundspørge*

” Min kæreste og jeg (vi er bøsser) gik hånd i hånd ved Kongens Nytorv. En bil kører forbi i rundkørslen, og en mand råber på en overlegen, bedrevidende og klart sarkastisk måde: "Husk at holde afstand". Kommentaren "Husk at holde afstand" kom i kølvandet på, at vi holdt hinanden i hænderne under corona-epidemien. Jeg ville ønske, at jeg havde tacklet situationen ved at svare konstruktivt igen, men jeg blev bare paf. Det gjorde vi begge, og øjeblikket lige inden kommentaren var så fint, sårbart og ærligt.

- *Person, der identificerer sig som bøsse, interview*

Flere af respondenterne har oplevet at blive råbt efter, såsom "Hold afstand!", når de har gået hånd i hånd med deres kæreste af samme køn. Hændelserne kan have den konsekvens, at man ikke tør gå hånd i hånd på gaden, og at man på anden måde opfører sig anderledes for ikke at gøre opmærksom på sig selv. For én af interviewpersonerne, der er homoseksuel, har tidligere oplevelser med chikane også betydet, at han overvejer, hvordan han kan forsvare sig selv, hvis en lignende situation opstår.

CASE: NÅR ENS AFFEKTION IKKE HAR SAMME VÆRDI

Asta Jarlner er 25 år, opholdt sig i København under corona-epidemien og identificerer sig som queer (hun/hende).

AT SIDDE OG DRIKKE KAFFE MED EN KVINDE

Asta sidder sammen med en kvinde på en trappesten. De drikker en kop kaffe og holder en hånd på hinandens knæ. En mand kommer med sin cykel mod naboopgangen, men stopper lige foran dem og begynder at skælde dem ud over, at de ikke holder to meters afstand til hinanden. Han fortsætter med at sige, at det er asocialt, at de kun tænker på sig selv, og at folk dør på grund af dem. Situationen foregår tæt ved Sørerne i København, hvor mange heteroseksuelle par (mænd og kvinder) hver dag går og holder i hånd, men det falder slet ikke manden ind, at Asta kunne sidde sammen med en kæreste.

KONSEKVENSERNE

Asta finder det irriterende, at hun som del af en minoritet tilsyneladende har mindre ret til at udvise fysisk affektion overfor en anden, end hvis hun havde indgået i en relation, der kunne læses som heteroseksuel. Hun føler, at hendes affektion ikke har samme værdi, og at manden i dette tilfælde ikke anerkender deres kærlighed, idet han giver udtryk for, at den kunne undgås. Asta finder det unødvendigt, at manden bare tolker situationen uden at kende konteksten. Hun tænker ikke, det er bevidst, men at queer-relationer simpelthen ikke er på folks

lystavle, og at de derfor diskriminerer på baggrund af manglende viden eller forståelse.

I det hele taget har Asta under covid-19-epidemien oplevet, at der er blevet set mere skævt til det, når hun har siddet tæt eller holdt i hånd med kvinder, end når hun har gjort det med mænd (eller personer, der opfattes som mænd). Folk har skulet til hende og sendt blikke, der signalerer en løftet pegefinger og et: "Øv, I er også bare dem, der ikke tager hensyn". Asta oplever, at andres blikke er blevet mere fordømmende, mere skulende og demonstrative, og når nogen har udtrykt sig verbalt, så har de rettet på andre og brokket sig som manden i naboopgangen.

6 PERSONER MED HANDICAP

Personer med handicap har på alle måder været en særligt udsat gruppe under covid-19-epidemien. En betydelig del befinder sig i risikogruppen for covid-19-virus, nogle har fået frataget støtte, som de ellers modtager i hverdagen, og for mange med handicap er det at færdes i det offentlige rum selv inden covid-19-epidemien forbundet med udfordringer på grund af manglende tilgængelighed.

Derfor handler respondenternes overvejelser meget om, hvordan man undgår at blive smittet og sikrer sig, at folk holder afstand. Nogle kommenterer, at de generelt mener, at folk er gode til at holde afstand, mens andre synes, at folk er dårlige til det. Fælles for mange af respondenternes kommentarer er, at den fysiske afstand fylder meget for dem, der er i risikogruppen og selv har svært ved selv at holde afstand på grund af deres handicap – og derfor er afhængige af, at andre gør det. En anden problematik er frygten for at se syge ud i det offentlige rum.

Ligesom for de andre minoritetsgrupper har personer med handicap under nedlukningsperioden også oplevet chikane og tilråb, der ikke er direkte relateret til covid-19-epidemien. Disse eksempler er ikke inkluderet i rapporten. Det er få, der har oplevet decideret had i det offentlige rum. I eksemplet på side 44 kan man dog læse om Pia, der under en indkøbstur modtog grove tilråb fra en anden kunde, hvor hun oplevede at blive bedt om at forlade butikken, fordi hun bar mundbind.

6.1 AFHÆNGIGE AF, AT ANDRE TAGER AFSTAND

Flere respondenter giver udtryk for, at de ikke kan bevæge sig lige så let eller hurtigt som andre, fx hvis nogen kommer tæt på. Det giver en utryghed, da de dermed er overladt til andres vilje til at holde afstand. Flere har da også oplevet, at folk er blevet sure, når de har bedt nogen om at holde afstand.

” Folk har været aggressive og har ikke villet holde afstand. En flok unge mænd hostede provokerende og voldsomt ad mig og grinede indbyrdes helt hysterisk/hoverende, fordi jeg tilhører en risikogruppe for kritisk forløb af covid-19. Fuldstændig idiotisk, hensynsløs og risikabel adfærd.

- *Person med handicap, rundspørge*

” Jeg føler mig utryk, fordi jeg er dobbelt sårbar i forhold til smitte og handicap, som gør mig udsat for chikane. Især er jeg direkte bange for unge mennesker i flok

- *Person med handicap, rundspørge*

Enkelte føler sig også ekstra sårbare i forhold til at blive udsat for tilråb eller chikane.

” Udover at være blevet råbt efter er jeg også blevet grinet af flere gange, når jeg har holdt to meters afstand til folk. Jeg oplever, at mange ikke holder den nødvendige afstand, og jeg bryder mig ikke om at bede dem om at gøre det, fordi jeg har flere dårlige oplevelser fra før corona med, at fremmede ikke vil tage hensyn, fordi de ikke kan se, at jeg har et handicap. Det er mere utrygt end normalt, fordi risikoen for, at der opstår en situation, hvor det er nødvendigt, at andre tager hensyn, er større, end den var før corona.

- *Person med handicap, rundspørge*

” Jeg har oplevet at blive råbt ind i hovedet (10 cm fra mit ansigt) af en mand, der vist nok selv troede, han var sjov.

- *Person med handicap, rundspørge*

For personer med synshandicap har det både været sværere at holde afstand og været sværere at få hjælp i det offentlige rum. Et forhold, der har været nødvendigt på grund af suspenderingen af ledsagerordningen. De få respondenter med synshandicap beskriver derfor, at de er afhængige af, at andre enten selv holder afstand eller fortæller dem, hvis de fx ikke kan komme ind i en butik, fordi der er for mange kunder.

” [Har følt mig mere udsat i det offentlige rum på grund af mit handicap under covid-19-epidemien] fordi ledsagerordningen har været suspenderet, og fordi andre folk kan have svært ved at hjælpe grundet deres egen frygt for at nærme sig. Og det at være blind kræver jo nogle gange, at folk fx viser én det rette sted hen, som ikke altid lykkes med det talte ord alene.

- *Person med handicap, rundspørge*

Personer, der sidder i kørestol, har også oplevet udfordringer med, at folk ikke holder afstand. Som en respondent formulerer det: "Min kørestol fylder det samme som før covid-19, og butikkerne er heller ikke blevet større".

” Som kørestolsbruger kan jeg ikke altid selv vige til side og tage ansvar for, at der er afstand, fx. fordi der er en fortovskant, jeg ikke kan forcere, eller fordi jeg ikke kan "mase mig ind i en hæk".

- *Person med handicap, rundspørge*

” Jeg kan ikke selv flytte mig, ligeså hurtigt og nemt som dem omkring mig. Det gør mig utryk.

- *Person med handicap, rundspørge*

Frygten for folks kommentarer kan bl.a. føre til, at nogle personer med handicap ikke tør bede folk om at holde afstand, da man som en interviewperson oplever, at man kan få "prædikateret hysterisk".

6.2 FRYGTEN FOR AT SE SYG UD

Som Pias historie på side 44 viser, kan det at bære mundbind være forbundet med visse overvejelser på trods af, at en del i risikogruppen bærer mundbind for at forebygge selv at blive smitte. Når man har et usynligt handicap vil det at bære mundbind være med til at gøre det synligt, og andre kan dermed pludselig se en

som værende syg. Selvom mundbind altså bliver båret for at beskytte sig selv, hvis man er i risikogruppen, kan det også blive opfattet som at man i øget grad smitter.

” Det [oplevelsen i supermarkedet] har gjort, at jeg er blevet bange for at bruge mit mundbind. Så det gør jo, at jeg ikke tager mundbind på så tit. Mine venner og min patientforening siger: ”Det er for åndssvagt, at du ikke bruger det mundbind”. Men man er bare bange for at gøre noget forkert, det var en truende situation og man ved ikke, hvad der skal til før at det eskalerer.

- Pia Rasmussen, interview

Situationen minder om en anden situation, der også har været fremme i medierne, hvor en ung kvinde, der lider af svær lungesygdom er blevet råbt efter, da hun bar mundbind på en gåtur.⁴⁰ Konsekvensen ses også hos én af de andre respondenter i denne rapport, der er adopteret fra udlandet og beskytter mund og næse på grund af kemobehandling, men føler sig ekstra udsat, når hun har mundbind på og derfor prøver at undgå al offentlig færden.

Paradoksalt nok kan også det usynlige handicap blive en hindring. Det kan gøre det svært for andre at udvise forståelse for de barrierer, som personer med usynlige handicap møder, når de fx køber ind eller tager bussen.

” Jeg synes det er svært, når andre ikke kan se handicappet. Så er det rigtigt svært. Hvis mit syn var så dårligt, at jeg havde et gult armbind eller førerhund eller jeg havde gangstativ, så ville situationen være anderledes. (...) Det er jo en hindring for at samfundet omkring mig forstår situationen. (...) At jeg har behov for tålmodighed og plads.

- Person med handicap, interview

CASE: INDKØBSTUR MED MUNDBIND PÅ

Pia Rasmussen er 58 år, bor i Kokkedal og har et sjældent og usynligt handicap, idet hun lider af tre forskellige medfødte immundefekter og derfor er i covid-19-risikogruppe.

AT KØBE IND MED MUNDBIND PÅ

Pia skal en dag ud at købe ind for sin mor, som er dement. Hun bærer handsker og mundbind og har sin indkøbsliste klar, så hun kan være i butikken kortest mulig tid. Da Pia er nået lige ind ad døren, anråber en mand hende bagfra. Hun har ikke øjenkontakt med manden og hører det ikke som rettet mod hende i første omgang. Han råber højere og højere, og så opdager Pia, at han råber ad hende. Folk i butikken bliver stille og kigger på Pia. Manden stiller sig og blokerer for den videre passage ind i butikken, så Pia ikke kan komme videre. Og så gentager han, mens han peger på Pia: "Ja, det er DIG, jeg taler til! Sådan nogle som dig, de burde fandeme ikke have lov til at komme her".

Da Pia finder ud af, at det er hende, det handler om, står der en kreds rundt om hende. Manden blokerer for hende og har øjenkontakt med de ansatte, der slår blikket ned. Og så siger manden endnu mere vredt: "Vi er nogle, der må holde det her land i gang, og vi skal faktisk kunne arbejde". Så bliver han bare stående og gentager: "Du burde ikke have lov til at være her". Da det går op for Pia, at det er mundbindet, der skaber reaktionen, forklarer hun, at hun ikke er syg, men skal passe ekstra på, da hun er særligt sårbar. Manden svarer, at hun bare burde holde sig derhjemme og væk fra det offentlige rum. Pia giver op og vælger at gå videre i butikken.

KONSEKVENSERNE

Pia følte sig meget truet i situationen. Manden forsøgte at få pisket en stemning op om, at hun skulle blive bedt om at forlade butikken. Pia tænker, at manden muligvis blev ekstra vred over, at hun ikke reagerede første gang, og så blev tilråbet mere voldsomt. Pia kan godt forstå, at folk kigger på hende og tænker: "Du skulle nok være blevet hjemme", men Pia synes ikke, det er rimeligt, at hun skal stå i det offentlige rum og give andre en lang forklaring om sin sjældne diagnose.

Pia føler sig mere overvåget, når hun bærer mundbind i det offentlige rum. Folk springer til side, når hun har mundbind på. Pia kan mærke, at hun er blevet mere utryk i det offentlige rum, fordi folk er blevet mere observerende og tænker: "Hov, hende der, hun ser ikke godt ud". Pia kan virkelig mærke, at der er rigtig mange øjne, der hviler på hende.

7 BESKYTTELSE AF MINORITETER I LOVEN

I dette kapitel vil vi kort introducere til, hvordan minoriteter i det offentlige rum er beskyttet efter dansk ret. Det gør sig blandt andet gældende i forbuddet mod visse hadefulde ytringer i straffeloven, reglerne om skærpende omstændigheder, når gerningen tager udgangspunkt i offerets etniske oprindelse, tro, seksuelle orientering eller lignende i straffeloven, forbuddene mod forskelsbehandling og chikane i de forskellige diskriminationslove udenfor arbejdsmarkedet.

7.1 MENNESKERETLIG OG NATIONAL BESKYTTELSE

Menneskeretten forpligter stater til ved lov at forbyde enhver tilskyndelse til nationalt had, racehad eller religiøst had, som ophidser til forskelsbehandling, fjendtlighed eller vold. Menneskeretten forpligter endvidere staterne til at træffe foranstaltninger til at bekæmpe enhver tilskyndelse til eller udøvelse af racediskrimination. FN's Menneskerettighedsråd har fx anbefalet staterne at igangsætte handlingsplaner mod hadforbrydelser, xenofobi og racisme, hvilket blandt andet Sverige og Norge har gjort.⁴¹ Europarådets medlemmer har tiltrådt den Europæiske Menneskerettighedskonvention, som fortolkes i lyset af nuværende samtidsforhold i Europa. Selv om den Europæiske Menneskerettighedskonvention ikke indeholder en udtrykkelig beskyttelse mod diskrimination på grund af seksuel orientering og kønsidentitet, så har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol anerkendt beskyttelsen mod hadforbrydelser, samt at diskrimination på grund af seksuel orientering kan udgøre en krænkelse af menneskerettighederne.

7.1.1 HADFORBRYDELSER I STRAFFELOVEN

Hadforbrydelser er en overordnet betegnelse for en type forbrydelser, som er motiveret af fordomme og had til offeret på grund af offerets tilhørsforhold til en

bestemt gruppe. Hadefulde ytringer kan anses som sådan. En hadforbrydelse er motiveret af had mod offerets race eller etniske oprindelse, religion eller seksuelle orientering eller lignende.

Politiet opgør motivet for hadforbrydelser i tre kategorier; racistisk motiveret, religiøst motiveret og seksuelt motiveret. De hyppigste motivgrunde er folks race og hudfarve, islam og homoseksualitet.⁴²

Hadforbrydelser finder oftest sted i det offentlige rum, de steder, hvor mennesker færdes i deres hverdag, fx på gågaden, i supermarkedet, på pladser og i parker eller i offentlig transport. Hadforbrydelser er oftest tilfældige, idet de oftest sker uprovokeret og pludseligt, uden at offer og gerningsperson kender hinanden på forhånd.⁴³

I Danmark er visse hadefulde ytringer rettet mod bestemte grupper specifikt kriminaliseret i straffelovens § 266 b. Her lyder det efter bestemmelsens stk. 1:

” Den, der offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds fremsætter udtalelse eller anden meddelelse, ved hvilken en gruppe af personer trues, forhånes eller nedværdiges på grund af sin race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.⁴⁴

Paragraffen kaldes ofte racismeparagraffen, men angår også tro og seksuel orientering. Det følger af retspraksis, at ytringen skal have en vis grovhed – et eksempel på en overtrædelse af § 266 b, stk. 1, er en Østre Landsretsdom, hvor en person i en Facebookgruppe med 20.000 medlemmer havde skrevet: ”De skal nakkeskydes de klamme bøsser”.⁴⁵ Et andet eksempel angår en person, der ved et busstoppested har udtalt ”dit fede perkersvin, skrid hjem til dit eget land”, ”klamme perker” og ”sorte svin” til en buschauffør, hvor der var en større gruppe personer til stede i bussen.⁴⁶ En gennemgang af retspraksis vedrørende straffelovens § 266 b tegner et billede af, at mange af domfældelserne vedrører hadefulde ytringer på Facebook.⁴⁷

Efter straffelovens § 81, nr. 6, er det en skærpende omstændighed ved strafudmålingen generelt, at kriminaliteten er begået på baggrund af andre

personers race, etnicitet, tro, seksuelle orientering eller lignende. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

” Det skal ved straffens fastsættelse i almindelighed indgå som skærpende omstændighed, at gerningen har baggrund i andres etniske oprindelse, tro, seksuelle orientering eller lignende.

Had mod en persons handicap som motiv er i dag ikke inkluderet i lovgivningen om hadforbrydelser, selvom dette er tilfældet i en lang række andre lande.⁴⁸ Der har været fremsat et forslag til folketingsbeslutning om strafskærpelse for hadforbrydelser motiveret af offerets handicap, men forslaget blev den 2. juni 2020 forkastet med 44 stemmer for og 51 stemmer imod.⁴⁹

Transkønnede og interkønnede beskyttes mest hensigtsmæssigt under beskyttelsesgrundene kønsidentitet, kønsudtryk og kønskaraktistika. Disse beskyttelsesgrunde fremgår ikke af opremsningen i straffelovens § 81, nr. 6, om strafskærpelse ved strafudmålingen. Selvom bestemmelsen alene nævner ”seksuel orientering eller lignende”, så gælder der en beskyttelse i et videre omfang. Det følger af bemærkningerne til loven.⁵⁰ Det må således lægges til grund, at transkønnede og interkønnede er omfattet. Det ville dog give en styrket og mere effektiv beskyttelse af transkønnede og interkønnede, hvis kønskaraktistika, kønsidentitet og kønsudtryk udtrykkeligt blev tilføjet straffelovens § 81, nr. 6.

I 2019 blev der fremsat beslutningsforslag i folketinget om at tilføje ordene køn, kønsidentitet og kønsudtryk i straffelovens § 266 b og § 81, nr. 6, men forslaget blev forkastet med 22 stemmer for og 77 stemmer imod.⁵¹

7.1.2 FORBUD MOD DISKRIMINATION OG CHIKANE

Det er en grundlæggende menneskerettighed ikke at blive diskrimineret. Diskrimination er usaglig eller urimelig forskelsbehandling af særligt udsatte grupper. Negative kommentarer eller andre handlinger, som finder sted med det formål eller den virkning at krænke en persons værdighed og skabe et truende, fjendtligt, nedværdigende, ydmygende eller ubehageligt klima for den pågældende kan udgøre chikane, som er en form for diskrimination. Bestemmelserne om chikane i de forskellige diskriminationslove har et bredt anvendelsesområde, men der ses ikke at være meget domspraksis på området.

Sagerne om chikane, som har været behandlet ved Ligebehandlingsnævnet, vedrører chikane eller sexchikane på arbejdsmarkedet.⁵²

Der er i Danmark stor forskel på beskyttelsen mod diskrimination indenfor og udenfor arbejdsmarkedet. Inden for arbejdsmarkedet omfatter forbuddet mod diskrimination flere grunde – eksempelvis køn, race, hudfarve, religion, politisk anskuelse, seksuel orientering, alder, handicap eller national, social eller etnisk oprindelse. Her er det forskelsbehandlingsloven,⁵³ som er gældende for alle kriterier undtagen køn. Et forbud mod forskelsbehandling på grund af køn inden for arbejdsmarkedet følger af ligebehandlingsloven.⁵⁴

Udenfor arbejdsmarkedet er billedet et andet, da der er færre diskriminationsgrunde som er beskyttet. Denne rapport vedrører diskrimination i det offentlige rum, hvorfor det er diskriminationslovene udenfor arbejdsmarkedet, som er væsentlige at fokusere på.

Der er fuld beskyttelse mod diskrimination uden for arbejdsmarkedet for så vidt angår køn, race, etnisk oprindelse og handicap. Ligestillingsloven⁵⁵ beskytter mod diskrimination på grund af køn udenfor arbejdsmarkedet. Den etniske ligebehandlingslov⁵⁶ beskytter mod diskrimination på grund af race og etnisk oprindelse udenfor arbejdsmarkedet. Handicapdiskriminationsloven⁵⁷ beskytter mod diskrimination på grund af handicap, og er også gældende udenfor arbejdsmarkedet.

Der er imidlertid ringere beskyttelse mod diskrimination uden for arbejdsmarkedet for så vidt angår religion, tro, seksuel orientering, kønsidentitet, kønsudtryk og kønskarakteristika.

Racediskriminationsloven⁵⁸ beskytter mod forskelsbehandling på grund af tro og seksuel orientering udenfor arbejdsmarkedet, men racediskriminationsloven yder svag beskyttelse, fordi den udelukkende giver anklagemyndigheden påtaleret for krænkelse af forbuddet indeholdt i loven. Den giver ikke enkeltpersoner ret til at klage til Ligebehandlingsnævnet over krænkelse af forbuddet mod diskrimination.⁵⁹ Det ville derfor give en styrket og mere effektiv beskyttelse mod diskrimination på grund af religion og seksuel orientering, hvis diskriminationsgrundene blev udtrykkeligt tilføjet i den danske

diskriminationslovgivning udenfor arbejdsmarkedet med klageadgang til Ligebehandlingsnævnet.

Diskriminationsgrundene kønsidentitet eller kønsudtryk⁶⁰ er ikke udtrykkeligt nævnt i ligebehandlingsloven, men er i praksis blevet indfortolket i ligebehandlingslovens forbud mod forskelsbehandling på grund af køn indenfor arbejdsmarkedet⁶¹ og i ligestillingslovens beskyttelse på grund af køn udenfor arbejdsmarkedet.⁶² Interkønnede og transkønnede beskyttes dog mest hensigtsmæssigt under beskyttelsesgrundene køns karakteristika, kønsidentitet eller kønsudtryk. På trods heraf er disse tre beskyttelsesgrunde ikke udtrykkeligt nævnt i de danske diskriminationslove hverken indenfor eller udenfor arbejdsmarkedet.

Det ville derfor styrke beskyttelsen af transkønnede og interkønnede, der oplever diskrimination på grund af deres køns karakteristika, kønsidentitet eller kønsudtryk, at disse tre beskyttelsesgrunde udtrykkeligt blev tilføjet den danske diskriminationslovgivning udenfor arbejdsmarkedet.

8 ENGLISH SUMMARY

8.1 SHORT OVERVIEW

As a crisis, the covid-19 epidemic has led to significant limitations and regulations for how people move in public space. Both the imposed restrictions and the fear of infection spread have led many to warn that the epidemic could lead to a wave of hatred and fear. In both Danish and international media, there have been stories of people who have been exposed to hatred in public space because of their skin colour or ethnicity.

The Danish Institute for Human Rights has a mandate to promote equal treatment and monitor human rights, as well as to fight discrimination. The institute has therefore carried out a study of minority experiences of hate in public space during the covid-19 epidemic, e.g. violence, threats, harassment, shouting or negative comments motivated by hatred or dislike towards minorities because of their ethnicity, skin colour, disability, sexuality, gender characteristics, gender identity or gender expression.

The study is focusing on adoptees adopted from abroad, ethnic minorities, LGBTI+ people and people with disabilities. The study consists of three parts: 1) a survey sent to the four minority groups through social media with approx. 2,000 responses, 2) ten interviews with people about their experiences (four of which stories are presented in a brief portrait) and 3) a brief review of the human rights and national protection of minorities in Danish legislation.

8.2 RESULTS OF THE STUDY

This report documents that minorities have been particularly exposed to hatred during the covid-19 epidemic. The experiences range from shouts of "go home", derogatory words about Asians, accusations of being "disease spreaders", being spat after and threatening behaviour to what the minority people experience as a general distance – not just measured in meters.

All respondents and interviewees who have experienced hate speech or similar in the public space tell about unprovoked events that have occurred in everyday activities, such as shopping, walking in the streets or taking transport.

In several cases, respondents have been in the company of their children who have watched the incident. Like Iman on page 24 who experienced being yelled at and accused by a lady during a shopping trip with her child. Among other things, the lady said: "It is you who come with these diseases" and "it is you who have spread corona".

Or in another case, where a person adopted from Asia has the following experience after a shopping trip:

” I had just gotten out of a shop and I am putting away some items under the stroller. And a man comes out, walks over to us and exclaims (in a local dialect): “You should go home to where you come from, instead of dragging such shit up here. It's disgusting”. Then he spat after me and my son on the ground in front of us.

- Person adopted from Asia, survey-respondent

None of the respondents or interviewees say that they have reported the episodes to the police. Not even in the more serious cases where people have been spat after or kicked – although these cases could constitute hate crimes if tried in court.

Even though the people who have chosen to participate in this study have different backgrounds and belong to diverse minority groups, there are still some common features in their experiences. For many adoptees from Asian countries, the covid-19 epidemic has undoubtedly been of great importance for their experiences in public space, but some of the experiences and considerations they have made are also shared by the other minority groups.

The covid-19 epidemic and its restrictions on both distance and assemblies have had special consequences for minorities, for several reasons. The closure of society and the risk of infection have resulted in fewer people in public space, that people pay more attention to each other and the behaviour of others, and

that people in general have experienced a fear of getting infected when moving in public space.

Common to many of the minority people who have participated in this study, is that they somehow feel like they 'stand out'. It makes them think a lot about how they act in public space. For many, this has been reinforced during the covid-19 epidemic. Several people mention that they feel that people look at them more, that they stand out more, e.g. due to lack of crowds in public or because they wear a facemask. It is simply no longer possible to go 'in unison with the crowd'.

Across the groups, several cite the fear – and, in some cases, experiences – that because of the few people in the cityscape, there will be no one to speak up or support them if a stranger act threateningly towards them. Several LGBTI+ people, ethnic minority people, and adoptees say they feel more vulnerable to the reactions of others in public space because they do not have their friends with them. This is in line with a previous study of the experiences of discrimination by Afro-Danes, who also found that the (lack of) reaction from other people significantly amplified the negative experience.⁶³

Another pervasive theme is the feeling of being held to a higher standard when it comes to following the rules and keeping a distance, because they – as minority persons – are fearful that others see them as sick or rule breakers. And with good reason, since several people with both other ethnic background, people adopted from abroad, and people with disabilities have experienced being yelled at and called "disease spreaders" or being told that they were not welcome in public space.

Minority people's reflection on being in public space reveals a problem in themselves. It is striking that everyday activities such as shopping, going to a playground or going for a walk involve thinking about what to wear (choosing not to wear a face mask despite recommendations from doctors), or whether you can have a friend with you. For some it means avoiding certain places at all. In conclusion, it is important to emphasise that many of the experiences reported in this report are not limited to the covid-19 epidemic. Hate and discrimination in the public sphere will not disappear with the epidemic – it existed before and it will exist after the epidemic.

8.3 RECOMMENDATIONS

8.3.1 PREVENTING HATE TOWARDS MINORITIES

Hate speech and hate acts are motivated by hatred, phobia, or dislike of minorities and constitute a continuum from legal but intrusive statements to cases which may constitute harassment or discrimination and the most serious cases of violence which, due to aggravating circumstances, constitute a hate crime.

The many stories from minority people in this report build on previous research from the Danish Institute for Human Rights, which also documents the existence of hate speech, hate crimes, and the like in both public space and online. As the report here also illustrates, the incidents can have major personal consequences in the form of general insecurity, but they can also lead to self-regulation of how and where you move in public space.

Hate in the public sphere in its various expressions must be both prevented and combated, so that we ensure that Denmark is an open and inclusive society with equal opportunities and without fear of verbal or physical assaults because of one's race, ethnic origin, religion, sexual orientation, gender characteristics, gender identity, gender expression or disability. A coordinated, comprehensive, and long-term effort is needed to ensure a real impact. In Norway and Sweden, a national action plan has been drawn up against hate speech, hate crimes, xenophobia, and racism.

On this background, The Danish Institute for Human Rights recommends:

- that the government takes steps to create a national action plan against hate speech, which focuses on both legal and illegal hate speech and addresses how hate speech can be combated through means other than legislation and prohibitions.
- that the government initiates a national action plan against hate crimes that explicitly addresses the motives of race, ethnic origin, religion, sexual orientation, gender characteristics, gender identity, gender expression, and disability.

8.3.2 EFFECTIVE LEGAL PROTECTION

Minorities who experience hatred, discrimination or harassment depend on the state to both prevent these incidents and exercise effective legal protection.

Under Danish law, protection against discrimination and harassment appears in several different laws depending on whether it takes place inside or outside the labour market. As this report illustrates, there are significant similarities between the experiences of the various minorities. Nevertheless, minorities are not equally protected, and the review of legal protection shows that there is room for improvement.

The protection of religion and sexual orientation would be strengthened and more effective if the grounds of protection were covered by discrimination laws outside the labour market. Similarly, the addition of gender characteristics, gender identity, and gender expressions in discrimination legislation both within and outside the labour market would ensure the explicit protection of transgender and intersex people.

The Penal Code's rules on aggravating circumstances in section 81 (6) of the Criminal Code list several criteria that may constitute aggravating circumstances in relation to the sentencing. As this report shows, disability, gender characteristics, gender expressions, and gender identity do not appear in this listing. In a previous report, the Department of Human Rights has recommended a clarification on whether section 81 (6) of the Criminal Code also includes disability.⁶⁴

On this background, The Danish Institute for Human Rights recommends:

- that sexual orientation, gender characteristics, gender identity, and gender expressions and religion are added as explicit grounds for protection in Danish discrimination legislation outside the labour market, with access to take a case to The Equal Treatment Board.

- that section 81 (6) of the Criminal Code on aggravating circumstances of sentencing is amended as follows:
 - o disability is added as a motive ground, and

- gender characteristics, gender identity, and gender expressions are added as motive grounds so that the protection of transgender and intersex people becomes explicit.

BILAG

Bilag 1:

Rundspørge blandt personer, der er adopteret fra udlandet, om negative oplevelser i det offentlige rum under corona/covid-19-epidemien.

Institut for Menneskerettigheder udfører en kort rundspørge blandt personer, der er adopteret fra udlandet, om negative oplevelser med fx nedsættende kommentarer og chikane i det offentlige rum under corona/covid-19-epidemien.

Formålet med rundspørgen er at indhente erfaringer og sikre fokus på konsekvenserne af den nuværende situation for minoritetsgrupper, herunder personer, der er adopteret fra udlandet. Rundspørgen er blot ét af flere tiltag, som Institut for Menneskerettigheder har iværksat under corona/covid-19-epidemien.

Spørgeskemaet tager 5-10 minutter at udfylde.

Dine svar bliver behandlet fortroligt og opbevaret efter gældende regler. Tak for dit bidrag!

Har du inden for de seneste to måneder oplevet følgende i det offentlige rum:

	Ja	Nej	Ved ikke
At blive udsat for vold	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
At blive udsat for trusler eller chikane	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
At blive råbt af eller at have modtaget nedsættende kommentarer	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐

Var volden motiveret af fobi, had eller modvilje mod din etnicitet eller hudfarve?

- (1) Ja, helt sikkert
(2) Ja, måske
(3) Nej
(4) Ved ikke

Hvordan? Beskriv gerne situationen:
Frivilligt at udfylde.

Var volden relateret til den nuværende covid19-epidemi eller omstændigheder som fx afstand, smitterisiko mv.?

(1)	☐	Ja, helt sikkert
(2)	☐	Ja, måske
(3)	☐	Nej
(4)	☐	Ved ikke

Hvordan? Beskriv gerne situationen:
Frivilligt at udfylde.

Var truslerne/chikanen motiveret af fobi, had eller modvilje mod din etnicitet eller hudfarve?

(1)	☐	Ja, helt sikkert
(2)	☐	Ja, måske
(3)	☐	Nej
(4)	☐	Ved ikke

Hvordan? Beskriv gerne situationen:
Frivilligt at udfylde.

Var truslerne/chikanen relateret til den nuværende covid19-epidemi eller omstændigheder som fx afstand, smitterisiko mv.?

(1)	☐	Ja, helt sikkert
(2)	☐	Ja, måske
(3)	☐	Nej
(4)	☐	Ved ikke

Hvordan? Beskriv gerne situationen:
Frivilligt at udfylde.

Var tilråbene/de nedsættende kommentarer motiveret af fobi, had eller modvilje mod din etnicitet eller hudfarve?

- (1) Ja, helt sikkert
(2) Ja, måske
(3) Nej
(4) Ved ikke

Hvordan? Beskriv gerne situationen:
Frivilligt at udfylde.

Var tilråbene/de nedsættende kommentarer relateret til den nuværende covid19-epidemi eller omstændigheder som fx afstand, smitterisiko mv.?

- (1) Ja, helt sikkert
(2) Ja, måske
(3) Nej
(4) Ved ikke

Hvordan? Beskriv gerne situationen:
Frivilligt at udfylde.

Har du inden for de seneste to måneder oplevet:

	Ja	Nej	Ved ikke
at blive irettesat af andre for ikke at holde afstand nok i det offentlige rum?	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐

	Ja	Nej	Ved ikke
at blive afvist i butikker, der var åbne, men som ikke ville give dig adgang?	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
at blive afvist i offentlig transport, fx bus eller tog?	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐

Beskriv gerne situationen:
Frivilligt at udfylde.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn:

	Meget enig	Enig	Hverken eller	Uenig	Meget uenig	Ved ikke
Folk i det offentlige rum er generelt gode til at tage hensyn og holde afstand	(1) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Folk i det offentlige rum er generelt blevet mere fjendtlige	(1) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐

Føler du dig mere udsat når du færdes i det offentlige rum under covid-19-epidemien, end før, på grund af din etnicitet eller hudfarve?

- (1) Ja
(2) Nej
(3) Ved ikke

Forklar gerne hvorfor:
Frivilligt at udfylde.

Institut for Menneskerettigheder vil gerne tale nærmere med voksne adopterede om deres oplevelser i det offentlige rum under corona/covid19-epidemien.

Må vi tage kontakte til dig for et kort interview om dine oplevelser, hvis det bliver relevant?

Skriv da gerne din e-mail nedenfor eller skriv til student Mathilde Holte Kristensen på makr@humanrights.dk

E-mail eller tlf.nr. som vi kan kontakte dig på:

Tak for din besvarelse! Tryk "afslut" for at sende dine svar afsted.

SLUTNOTER

¹ Institut for Menneskerettigheder (2017). Afro-danskeres oplevelse af diskrimination i Danmark. Tilgængelig via:
https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelseser/afrodanskere_web.pdf

² Ibid. Institut for Menneskerettigheder (2017). Hædfulde ytringer i den offentlige debat. Tilgængelig via:
https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelseser/ligebehandling_2017/rapport_hædfulde_ytringer_online_2017.pdf

Institut for Menneskerettigheder (2017). Hædforbrydelser i Danmark – Ni personlige beretninger. Tilgængelig via:
https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelseser/ligebehandling_2017/hædforbrydelser_web.pdf

³ Government Offices of Sweden (2017). A comprehensive approach to combat racism and hate crime. National plan to combat racism, similar forms of hostility and hate crime. Tilgængelig via:
<https://www.government.se/492382/contentassets/e6047ff54c00452895005f07e2e2ba39/a-comprehensive-approach-to-combat-racism-and-hate-crime>

Norwegian Ministry of Children and Equality (2016). The Government's Strategy against Hate Speech 2016-2020. Tilgængelig via:
https://www.regjeringen.no/contentassets/72293ca5195642249029bf6905ff08be/hædfulleytringer_eng_uu.pdf

⁴ Institut for Menneskerettigheder (2011). Hædforbrydelser i Danmark – vejen til en effektiv beskyttelse, udredning nr. 8. Tilgængelig via:
<https://dkr.dk/media/8203/hædforbrydelser-udredning.pdf>

⁵ Human Rights Watch (2020). Covid-19 Fueling Anti-Asian Racism and Xenophobia Worldwide. Tilgængelig via:
<https://www.hrw.org/news/2020/05/12/covid-19-fueling-anti-asian-racism-and-xenophobia-worldwide>

Independent (2020). Coronavirus has unleashed 'tsunami of hate and xenophobia' across the world, says UN chief. Tilgængelig via:
<https://www.independent.co.uk/news/world/coronavirus-xenophobia-hate-antonio-guterres-un-cases-deaths-a9505271.html>

⁶ United Nations Human Rights – Office of the High Commissioner. "COVID-19 fears should not be exploited to attack and exclude minorities – UN expert". 30.

marts 2020. Tilgængelig via:

<https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25757&LangID=E>

⁷ DR. "Forening: »Blinde får skældud for ikke at holde afstand«". 28. april 2020.

Tilgængelig via: <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/midtvest/forening-blinde-faar-skaeldud-ikke-holde-afstand>

TV2 Lorry. "Nana adopteret fra Kina: Jeg har følt mig som et omvandrende monster på gaden". 15. april 2020. Tilgængelig via:

<https://www.tv2lorry.dk/koebenhavn/nana-adopteret-fra-kina-jeg-har-foelt-mig-som-et-omvandrende-monster-paa-gaden>

Jyllands-Posten. "Først forstod jeg det ikke, men så gik det op for mig, at de råbte corona efter os". 15. marts 2020. Tilgængelig via:

<https://jyllands-posten.dk/indland/ECE12002164/foerst-forstod-jeg-det-ikke-men-saa-gik-det-op-for-mig-at-de-raabte-corona-efter-os/>

Politiken. "Adopterede Benjamin: »Jeg er forbløffet over, hvad folk egentlig bilder sig ind«". 2. april 2020. Tilgængelig via:

<https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art7735755/%C2%BBJeg-er-forbl%C3%B8ffet-over-hvad-folk-egentlig-bilder-sig-ind%C2%AB>

Independent. "Coronavirus racist attack: Pair arrested over assault of Singaporean man on Oxford Street". 6. Marts 2020: Tilgængelig via:

<https://www.independent.co.uk/news/uk/crime/coronavirus-racist-attack-arrest-oxford-street-singapore-china-jonathan-mok-a9381736.html>

SVT nyheter. "Rapporter om rasism mot asiater efter coronautbrottet". 7.

februar 2020. Tilgængelig via: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/asiater-oroar-sig-for-rasism-efter-coronautbrottet>

⁸ Målgrupperne i denne rapport er, hvad der kaldes "svære" målgrupper, når der skal indhentes spørgeskemabesvarelser. Det skyldes, at der ved en traditionel indsamling af fx 1.000 repræsentative besvarelser i den danske befolkning ikke vil være nok besvarelser for minoritetsgrupperne til at man kan lave statistik på besvarelserne. Derfor benytter flere metoden med at udsende spørgeskemaer via sociale medier og på den måde sikre, at der kommer mange besvarelser. På trods af, at der så ikke er tale om repræsentativitet. Fordi rundspørgen bl.a. er udsendt via sociale medier er det sandsynligt, at respondenterne er yngre end de, der svarer via de ofte brugte befolkningspaneler hos analyseinstitutterne.

⁹ På grund af begrænsningerne i generaliserbarhed, som ellers oftest ønskes med spørgeskemaundersøgelser, kan man også argumentere for, at rundspørgen i denne undersøgelse kan ses som en ultra-struktureret interviewguide.

¹⁰ I en forskningsartikel argumenterer forfatterne for, at metoden har sin styrke i såkaldte homogene 'convenience samples', der er målrettet en specifik sociodemografisk subgruppe som fx afroamerikanere – mere herom i: Jager, J., Putnick, D. L., & Bornstein, M. H. (2017). II. More than just convenient: the scientific merits of homogeneous convenience samples. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 82(2), 13–30.:

<https://doi.org/10.1111/mono.12296>

¹¹ Marks, E.L. & Rhodes B.B. (2019). Needles in Haystacks and Diamonds in the Rough: Using Probability and Nonprobability Methods to Survey Low-incidence Populations. *Survey Methods: Insights from the Field*.

¹² Dette er defineret ved at rapportere på, om man har en anden seksualitet end heteroseksuel. Det dækker altså både over homoseksuel, biseksual, asexuel eller andre/uafklarede seksualiteter/seksuelle orienteringer. En noget mindre gruppe på ca. 0,5% af befolkningen identificerer sig som enten transkønnet eller non-binær (altså ikke ciskønnet mand/kvinde). Kilde: SEXUS (2019). Sex i Danmark. Nøgletal fra Projekt SEXUS 2017-2018. Side 10, 13. Tilgængelig via:

https://files.projektsexus.dk/2019-10-26_SEXUS-rapport_2017-2018.pdf

¹³ VIVE (2017). Mennesker med handicap. Hverdagsliv og levevilkår 2016. Side 22. Tilgængelig via: <https://www.vive.dk/media/pure/6831/1021212>

¹⁴ <https://integrationsbarometer.dk/tal-og-analyser/INTEGRATION-STATUS-OG-UDVIKLING>

¹⁵ Kategoriseringerne er blevet kritiseret fra flere sider for at fastholde danskere i indvandrer- og efterkommerekategori på trods af, at de er født i Danmark og bidrage til en unødigt opdeling af vestlige og ikke-vestlige efterkommere. Omvendt er kategoriseringen også kritiseret for at være for dynamiske. Det skyldes, at børn af indvandrere, der gifter sig med en person, der er kategoriseret som dansk ikke-indvandrer, ikke længere kategoriseres som efterkommer. Konsekvensen er, at kategorien af unge efterkommere dermed ekskluderer børn af forældre, som gifter sig med en dansk ikke-indvandrer og måske nogle af de unge, der har høj grad af integration. Se bl.a. artikel i Information, "Danmarks definition af efterkommere tegner mere dystert billede af integrationen", 3. juni

2020. Tilgængelig via: <https://www.information.dk/indland/2020/06/danmarks-definition-efterkommere-tegner-mere-dystert-billede-integrationen>

¹⁶ VIVE (2017). Adopterede i tal. Tabel 2.2 og tabel 2.3. Tilgængelig via: [https://pure.vive.dk/ws/files/972471/Notat Adopterede i tal.pdf](https://pure.vive.dk/ws/files/972471/Notat_Adopterede_i_tal.pdf)

¹⁷ Den Danske Ordbog. Online. Had. Tilgængelig via: <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=had>

¹⁸ Institut for Menneskerettigheder (2017). Afro-danskeres oplevelse af diskrimination i Danmark. Tilgængelig via: https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelses/afrodanskere_web.pdf

Institut for Menneskerettigheder (2017): Hadforbrydelser i Danmark – Ni personlige beretninger. Tilgængelig via: https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelses/ligebehandling_2017/hadforbrydelser_web.pdf

¹⁹ Ofte bruger det enkelte land en definition, der lægger sig op ad landets straffebestemmelser, men der findes også bredere forståelser af hadefulde ytringer som fx ” fortalervirksomhed, promovning eller tilskyndelse i enhver form for nedvurdering, had eller bagvaskelse af en person eller gruppe af personer, samt enhver chikane, fornærmelse, negative stereotyper, stigmatisering eller trussel” (Europarådets Komité mod Racisme og Intolerance). Europarådets Komité mod Racisme og Intolerance (ECRI ' European Commission against Racism and Intolerance) opererer med en bred definition af hadefulde ytringer som ” fortalervirksomhed, promovning eller tilskyndelse i enhver form for nedvurdering, had eller bagvaskelse af en person eller gruppe af personer, samt enhver chikane, fornærmelse, negative stereotyper, stigmatisering eller trussel af en person eller gruppe af personer [...] på grund af race, hudfarve, herkomst, national eller etnisk oprindelse, alder, handicap, sprog, religion og tro, køn, kønsidentitet, seksuel orientering og andre personlige karakteristika eller status”. Egen oversættelse fra engelsk af definitionen: Considering that hate speech is to be understood for the purpose of the present General Policy Recommendation as the advocacy, promotion or incitement, in any form, of the denigration, hatred or vilification of a person or group of persons, as well as any harassment, insult, negative stereotyping, stigmatization or threat in respect of such a person or group of persons and the justification of all the preceding types of expression, on the ground of race, colour, descent, national or ethnic origin, age, disability,

language, religion or belief, sex, gender, gender identity, sexual orientation and other personal characteristics or status. Tilgængelig på:

https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/GPR/EN/Recommendation_N15/REC-15-2016-015-ENG.pdf

²⁰ Article 19. I: Hate speech explained. A Toolkit. 2015 Edition; Manual on hate speech. Anne Weber. Council of Europe Publishing, September 2009.

²¹ Dele af afsnittet bygger på rapporten "Hadefulde ytringer i den offentlige debat". Institut for Menneskerettigheder 2017. Tilgængelig via: https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/ligebehandling_2017/rapport_hadefulde_ytringer_online_2017.pdf

²² Eggebø, Helga og Stubberud, Elisabeth (2016). Hatfulde ytringer. Delrapport 2: Forskning på hat og diskriminering, Institutt for samfunnsforskning. Side 15.

²³ Institut for Menneskerettigheder (2017). Hatfulde ytringer i den offentlige debat. Side 58ff. Tilgængelig via: https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/ligebehandling_2017/rapport_hadefulde_ytringer_online_2017.pdf
https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/ligebehandling_2017/rapport_hadefulde_ytringer_online_2017.pdf

²⁴ European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2014). EU LGBT survey European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey. Tilgængelig via: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-eu-lgbt-survey-main-results_tk3113640enc_1.pdf

²⁵ Rigspolitiet (2019). Hadforbrydelser i 2018. Rigspolitiets årsrapport vedrørende hadforbrydelser. Tabel 2. Tilgængelig via: <https://politi.dk/-/media/mediefiler/landsdaekkende-dokumenter/landsdaekkende/statistikker/hadforbrydelser/hadforbrydelser-2018.pdf?la=da&hash=608C590CA79DD70E2054F7C00DDF9AF5778229C6>

²⁶ <https://politi.dk/rigspolitiet/nyhedsliste/ny-kampagne-skal-faa-flere-til-at-anmelde-hadforbrydelser/2019/10/28>

²⁷ I England var der fx i 2018/2019 8.256 hændelser, der blev registreret som hadforbrydelser mod personer med handicap. Kilde: Home Office. Hate Crime, England and Wales, 2018/19. Tilgængelig via: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/839172/hate-crime-1819-hosb2419.pdf

²⁸ Justitsministeriet 2018. Udsathed for vold og andre former for kriminalitet.

Offerundersøgelserne 2005-2017. Side 76. Tilgængelig via:

https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2018/offerrapport_2005-2017ny.pdf

²⁹ Ibid. Side 77.

³⁰ European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2020). A long way to go for LGBTI equality. Country report: Denmark. Side 2. Tilgængelig via:

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/lgbti-survey-country-data_denmark.pdf

³¹ Fundamental Rights Agency (FRA) (2014). EU: LGBT survey main findings – results. Figur 59 og figur 61. Tilgængelig via:

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-eu-lgbt-survey-main-results_tk3113640enc_1.pdf

³² Institut for Menneskerettigheder (2017). Hædfulde ytringer i den offentlige debat. Side 89 ff.

³³ Boeckmann, R.J. and Turpin-Petrosino, C. (2002). Understanding the Harm of Hate Crime. *Journal of Social Issues*, 58: 207-225.

³⁴ Zannettou, Savvas m.fl. (2020). Weaponized Information Outbreak: A Case Study on COVID-19, Bioweapon Myths, and the Asian Conspiracy Meme.

Tilgængelig via: <https://ncri.io/reports/weaponized-information-outbreak-a-case-study-on-covid-19-bioweapon-myths-and-the-asian-conspiracy-meme/>

³⁵ NBC News. "‘I am not a virus’: France’s Asian community pushes back over xenophobia". 4. februar 2020. Tilgængelig via:

<https://www.nbcnews.com/news/asian-america/i-am-not-virus-france-s-asian-community-pushes-back-n1129811>

³⁶ Se slutnote 7.

³⁷ The Guardian. "Anti-Asian hate crimes up 21% in UK during coronavirus crisis". 13. Maj 2020. Tilgængelig via:

<https://www.theguardian.com/world/2020/may/13/anti-asian-hate-crimes-up-21-in-uk-during-coronavirus-crisis>

³⁸ New York Times. Trump Defends Using ‘Chinese Virus’ Label, Ignoring Growing Criticism. 18. marts 2020. Tilgængelig via:

<https://www.nytimes.com/2020/03/18/us/politics/china-virus.html>

³⁹ Washington Post. "Trump has no qualms about calling coronavirus the ‘Chinese Virus.’ That’s a dangerous attitude, experts say". 20. marts 2020.

Tilgængelig via:

<https://www.washingtonpost.com/nation/2020/03/20/coronavirus-trump-chinese-virus/>

⁴⁰ Tv2. “Kronisk syg bliver råbt ad for at bruge ansigtsmaske”. 17. juni 2020.

Tilgængelig via:

<https://nyheder.tv2.dk/video/QU9fak9ZSV84TTZIOXA4TTg1dUMwRnBPX11CvEdxRnA=>

⁴¹ Government Offices of Sweden (2017). A comprehensive approach to combat racism and hate crime. National plan to combat racism, similar forms of hostility and hate crime. Tilgængelig via:

<https://www.government.se/492382/contentassets/e6047ff54c00452895005f07e2e2ba39/a-comprehensive-approach-to-combat-racism-and-hate-crime>

Norwegian Ministry of Children and Equality (2016). The Government’s Strategy against Hate Speech 2016-2020. Tilgængelig via:

https://www.regjeringen.no/contentassets/72293ca5195642249029bf6905ff08be/hatefulleytringer_eng_uu.pdf

⁴² Rigspolitiet (2019). Hadforbrydelser i 2018. Rigspolitiets årsrapport vedrørende hadforbrydelser. Tabel 3. Tilgængelig via: [https://politi.dk/-/media/mediefiler/landsdaekkende-](https://politi.dk/-/media/mediefiler/landsdaekkende-dokumenter/landsdaekkende/statistikker/hadforbrydelser/hadforbrydelser-2018.pdf?la=da&hash=608C590CA79DD70E2054F7C00DDF9AF5778229C6)

[dokumenter/landsdaekkende/statistikker/hadforbrydelser/hadforbrydelser-2018.pdf?la=da&hash=608C590CA79DD70E2054F7C00DDF9AF5778229C6](https://politi.dk/-/media/mediefiler/landsdaekkende-dokumenter/landsdaekkende/statistikker/hadforbrydelser/hadforbrydelser-2018.pdf?la=da&hash=608C590CA79DD70E2054F7C00DDF9AF5778229C6)

⁴³ Institut for Menneskerettigheder (2017). Hadforbrydelser i Danmark – Ni personlige beretninger. Tilgængelig via:

https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelses/ligebehandling_2017/hadforbrydelser_web.pdf

⁴⁴ Bekendtgørelse af straffeloven. Tilgængelig på:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=181992#idc7e92ae3-9e9f-4f37-aeca-7b6659e85e49>

⁴⁵ Østre Landsrets dom af 31. oktober 2019. Tilgængelig på:

<https://vidensbasen.anklagemyndigheden.dk/h/6dfa19d8-18cc-47d6-b4c4-3bd07bc15ec0/VB/664ae180-4dfa-4cfa-8002-d9d401ab22dc?showExact=true#ac87a4bfca>

⁴⁶ Retten i Aalborgs dom af 22. februar 2013. Tilgængelig på:

<https://vidensbasen.anklagemyndigheden.dk/h/6dfa19d8-18cc-47d6-b4c4-3bd07bc15ec0/VB/664ae180-4dfa-4cfa-8002-d9d401ab22dc?showExact=true#ac87a4bfca>

⁴⁷ Hadforbrydelser (straffelovens § 266 b) – praksisoversigt fra Rigsadvokaten - opdateret 14. februar 2020. Tilgængeligt på:

<https://vidensbasen.anklagemyndigheden.dk/h/6dfa19d8-18cc-47d6-b4c4-3bd07bc15ec0/VB/664ae180-4dfa-4cfa-8002-d9d401ab22dc?showExact=true#0bf127da35>

⁴⁸ Fx Østrig, Belgien, Kroatien, Finland, Frankrig, Ungarn, Litauen, Nederlandene, Rumænien, Slovenien, Spanien og England I: FRA – European Agency for Fundamental Rights (2015). Equal protection for all victims of hate crime – The case of people with disabilities. Tilgængelig via:

<https://fra.europa.eu/en/publication/2015/equal-protection-all-victims-hate-crime-case-people-disabilities>

⁴⁹ For stemte 44 (DF, RV, SF, EL, KF, NB, ALT, Sikandar Siddique (UFG) og Simon Emil Ammitzbøll-Bille (UFG), imod stemte 51 (S, V og LA), hverken for eller imod stemte 0. Tilgængelig via:

<https://www.ft.dk/samling/20191/beslutningsforslag/B64/BEH2-120/forhandling.htm>

⁵⁰ Almindelige bemærkninger til forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov, kriminallov for Grønland og lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af race m.v., LFF1986-1987.1.196, side 3.

⁵¹ For stemte 22 (EL, ALT, RV og SF), imod stemte 77 (S, DF, V, LA og KF), hverken for eller imod stemte 0. Tilgængelig via:

<https://www.ft.dk/samling/20181/beslutningsforslag/b77/index.htm>

⁵² Der er 103 sager med emneordet "chikane", der har været behandlet ved Ligebehandlingsnævnet:

<https://ast.dk/naevn/ligebehandlingsnaevnet/afgoelser/afgoelser-fra-ligebehandlingsnaevnet#?KeywordsSearch=chikane%20%22medhold%22&AdmMyndighedNavn=Ligebehandlingsn%C3%A6vnet>

⁵³ Bekendtgørelse af lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2017/1001>

⁵⁴ Bekendtgørelse af lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse m.v. Tilgængelig på:

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2011/645>

⁵⁵ Bekendtgørelse af lov om ligestilling af kvinder og mænd. Tilgængelig på:

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2013/1678>

⁵⁶ Bekendtgørelse af lov om etnisk ligebehandling. Tilgængelig på:

<https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2012/438>

⁵⁷ Lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap. Tilgængeligt på:

<https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2018/688>

⁵⁸ Bekendtgørelse af lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af race.

Tilgængeligt på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/1987/626>

⁵⁹ Det har kun været muligt at finde én sag vedrørende beskyttelsesgrunden tro og racediskriminationsloven: FED2008.284.

⁶⁰ Terminologien omkring og opfattelsen af, hvad der forstås ved at være transperson eller interkønnet er forskelligartet, personlig og kan ændre sig over tid. Interesseorganisationerne LGBT+ Danmark og Intersex Danmark fremhæver kønsidentitet og kønsudtryk, når transpersoner beskrives, og kønskaraktistika, når interkønnede beskrives. I EU-Kommissionens analyse "*Trans and intersex equality rights in Europe – a comparative analysis*" fra 2018 foreslås blandt andet en udtrykkelig tilføjelse af beskyttelsesgrundene kønsidentitet, kønsudtryk og kønskaraktistika til diskriminationsforbuddet som mulighed for til at sikre beskyttelsen af transpersoner og interkøn-personer, side 10.

⁶¹ Se fx Ligebehandlingsnævnets kendelse nr. 9621 af 5. april 2017, hvor en klager ved arbejdsgiverens beslutning om, at han ikke længere måtte klæde sig feminint på arbejdspladsen, blev stillet ringere end en kvindelig medarbejder i en tilsvarende situation, da der ikke var truffet beslutning om kvindelige medarbejders påklædning. Ligebehandlingsnævnet fastslog på den baggrund, at klager havde været udsat for direkte forskelsbehandling på grund af køn i strid med ligebehandlingsloven. Tilgængeligt via:

<https://www.retsinformation.dk/eli/acn/W20170963125>

⁶² Se fx Ligebehandlingsnævnets kendelse nr. 10158 af 21. november 2012, hvor en klage drejede sig om forskelsbehandling på grund af kønsidentitet i forbindelse med indklagedes håndtering af klager over chikane.

Ligebehandlingsnævnet behandlede uden nærmere forklaring sagen efter ligestillingsloven. Tilgængeligt via:

<https://www.retsinformation.dk/eli/acn/W20141015825>

⁶³ Institut for Menneskerettigheder (2017). Afro-danskeres oplevelse af diskrimination i Danmark. Tilgængelig via:

https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelses/afrodanskere_web.pdf

⁶⁴ Institut for Menneskerettigheder (2011). Hadforbrydelser i Danmark – vejen til en effektiv beskyttelse, udredning nr. 8. Tilgængelig via:
<https://dkr.dk/media/8203/hadforbrydelser-udredning.pdf>

**INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER**